

Ontmoetingsplaatsen

Eindverslag dialoogmoment

> **EXPOO** <

expertisecentrum
opvoedingsondersteuning

Publicatie uitgegeven door EXPOO
naar aanleiding van het dialoogmoment
over ontmoetingsplaatsen
op 1 oktober 2010.

Woord vooraf

Deze publicatie is het eindverslag van het dialoog-traject dat EXPOO samen met het werkveld in 2010 aflegde.

EXPOO heeft als Vlaams expertisecentrum opvoedingsondersteuning de opdracht kennis en expertise te verzamelen, te verrijken en voor iedereen die betrokken is op het werkveld opvoedingsondersteuning toegankelijk te maken. Het traject 'de dialoog over opvoedingsondersteuning versterken' is één van de activiteiten waarmee EXPOO daartoe een bijdrage levert.

In 2010, focuste EXPOO het dialoog-traject op 2 ontwikkelingen in Vlaanderen zijnde Ontmoetingsplaatsen enerzijds en Triple P anderzijds. De keuze voor deze onderwerpen betekent geenszins dat EXPOO bepaalde werkvormen waardevoller vindt dan andere. De keuze is gebaseerd op wat we vernamen als 'wat erg leeft' in het werkveld. Ook is het geenszins de bedoeling om de werkvormen met elkaar te vergelijken. Er is een gelijkaardig proces opgezet en de presentatie van dit proces en de dialoog erover zijn vanuit pragmatische overwegingen op eenzelfde moment georganiseerd.

Deze publicatie gaat over Ontmoetingsplaatsen.

Ontmoetingsplaatsen zijn ruimten waar jonge kinderen (in de voorschoolse leeftijd) en hun opvoeders (ouder, grootouder, nanny, ...) samen tijd kunnen doorbrengen. Kinderen spelen met hun opvoeders en/of met elkaar, doen sociale ervaringen op, ontdekken de ruimte en speelmateriaal. Ouders ontmoeten andere opvoeders en communiceren met elkaar, ondermeer over de opvoeding van de kinderen.

Aan deze publicatie is een gans proces voorafgegaan. EXPOO verzamelde de belangrijkste vragen die leven in het werkveld.

Met deze vragen ging prof. Karla Van Leeuwen van de KU Leuven aan de slag. Op basis van gesprekken met experts en literatuur schreef Prof. Van Leeuwen een rapport dat we als eerste deel van deze publicatie presenteren.

Op 1 oktober kwamen een 100-tal actoren opvoedingsondersteuning samen om te luisteren naar de presentatie van dit studiewerk en met elkaar in dialoog te gaan. EXPOO bood een platform om met alle betrokken partners – wetenschappers, opvoedingsondersteuners, beleidsmakers – en geïnteresseerden te dialogeren.

De neerslag van deze dialoog vind je als tweede deel van deze publicatie.

We hopen dat deze presentatie je inspiratie biedt in de verdere uitbouw van opvoedingsondersteuning.

Nele Travers en Steven Strynckx, Expoo

Inhoudsopgave

Woord vooraf	p.1
Dialogmoment Ontmoetingsplaatsen3 Studierapport	p.3
Wat is een ontmoetingsplaats?	p.4
Uitgangspunten	p.5
Doelgroep	p.8
Werkwijze	p.10
Competenties van de uitvoerder	p.12
Locatie en accommodatie	p.14
Implementatievoorwaarden	p.14
Referenties	p.16
Verslag van de dialogotafels Dialogmoment Ontmoetingsplaatsen	p.17
Woord vooraf	p.18
Verslag dialogomoment 1 Wat maakt de kern uit van een ontmoetingsplaats en wat kan verschillen ?	p.19
Verslag dialogomoment 2 Welke doelstellingen en doelgroep kan je (niet) bereiken met ontmoetingsplaatsen ?	p.22
Verslag dialogomoment 3 Hoe organiseer je een ontmoetingsplaats? Wat zijn de uitgangspunten in de werking?	p.26
Verslag dialogomoment 4 Welke competenties worden verwacht van de begeleiders en hoe zorg je voor ondersteuning?	p.30
Verslag dialogomoment 5 Moeten ontmoetingsplaatsen apart georganiseerd worden of moeten ontmoetingsplaatsen aansluiten bij plaatsen waar ouders al komen? 'Heeft een Ontmoetingsplaats gelegen op plekken waar mensen komen een meerwaarde?'	p.33
Nabeschuwing	p.37

Dialogmoment Ontmoetingsplaatsen

STUDIERAPPORT

Prof. Karla Van Leeuwen
Onderzoeksgroep Gezins- en Orthopedagogiek, KU Leuven

Inleiding

In het kader van een dialoogmoment over ontmoetingsplaatsen, georganiseerd door het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning, zijn vanuit het werkveld verschillende vragen geformuleerd. Deze tekst probeert een antwoord te bieden op deze vragen, waarbij gebruik is gemaakt van twee soorten bronnen. Enerzijds is de tekst gebaseerd op grijze literatuur (publicaties die niet verkrijgbaar zijn via boekhandels of uitgeverijen), zoals onderzoeksrapporten, jaarverslagen, en visieteksten. Hierbij kan opgemerkt worden dat het aantal bronnen over ontmoetingsplaatsen beperkt is. Anderzijds steunt de tekst op kwalitatieve informatie, verkregen via interviews. Twee ontmoetingsplaatsen, Baboes in Brussel, en de Speelbrug in Antwerpen, zijn bezocht, waarbij telkens twee onthaalmedewerkers¹ werden geïnterviewd. Deze ontmoetingsplaatsen kunnen gezien worden als 'cases' – er zijn immers meerdere ontmoetingsplaatsen in Vlaanderen² - waaruit voorbeelden worden gehaald om de werking en andere aspecten van een ontmoetingsplaats te illustreren. Sandra Van der Mespel van het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind (VBJK, Gent) is eveneens geïnterviewd.

Wat is een ontmoetingsplaats?

Ontmoetingsplaatsen zijn ruimten waar jonge kinderen (in de voorschoolse leeftijd) en hun opvoeders³ (ouder, grootouder, nanny, ...) in aanwezigheid van een begeleider of onthaalmedewerker⁴ samen tijd kunnen doorbrengen. Kinderen spelen met hun opvoeders en/of met elkaar, doen sociale ervaringen op, ontdekken de ruimte en speelmateriaal. Ouders ontmoeten andere opvoeders en communiceren met elkaar, ondermeer over de opvoeding van de kinderen.

Een voorbeeld: terwijl hun kinderen spelen in het speelkeukentje met 'speel'- groenten, vertelt een moeder dat haar dochter hier wel 'groenten klaarmaakt', maar er thuis zelf nauwelijks wil eten. Maaltijden ontaarden daardoor dikwijls in een machtsstrijd tussen moeder en kind. Een andere moeder herkent de kieskeurigheid van kinderen, en legt uit hoe ze dat tracht op te lossen: de groenten mixen onder aardappelen, of zoete groenten kiezen. Als beide moeders ingaan op het belang van voldoende vitamines uit groenten voor de ontwikkeling van hun kind, relativeert een derde persoon: de kinderen groeien toch goed en zijn toch gezond? Ze zullen de nodige voedingsstoffen dan toch wel binnenkrijgen?

Ouders kiezen zelf of, hoe vaak, en wanneer zij naar een ontmoetingsplaats komen. Tijdens de openingsuren van de ontmoetingsplaatsen zijn een tweetal medewerkers aanwezig in de ruimte. Zij staan in voor een hartelijke ontvangst van de opvoedingsverantwoordelijken en hun kinderen zodat de bezoekers zich welkom voelen. Daarnaast bewaken de medewerkers de structurering van tijd en ruimte tijdens de openingsuren van de ontmoetingsplaatsen en faciliteren ze de vrije confrontatie (zie verder).

³ We zullen verder de termen ouders, opvoeders en

opvoedingsverantwoordelijken door elkaar gebruiken

⁴ In sommige ontmoetingsplaatsen, zoals in de Speelbrug verkiest men eerder de term 'onthaalmedewerker' dan 'begeleider' omdat deze laatste benaming te sterk een organiserende of structurerende rol suggereert. Onthaalmedewerker verwijst meer naar de rol van gastvrouw of gastheer.

¹ Met dank aan Met dank aan Christine Faure en Tom Verhaeghe van Baboes (Brussel), en Rudy Vandenborre en Jean-Pierre Van Eeckhout van De Speelbrug (Antwerpen).

² Zie <http://www.expoo.be/category/organisaties/ontmoetingsplaats> voor een overzicht

Uitgangspunten

Theoretische onderbouwing van de ontmoetingsplaatsen

Het beschrijven van een ontmoetingsplaats kan niet op een eenduidige manier. Afhankelijk van het perspectief van de organisatoren van een ontmoetingsplaats op opvoeding, ouder-kind relaties en de samenleving kunnen er verschillen zijn in de invulling en dagelijkse praktijk van de ontmoetingsplaats (Geens, 2010). In de onderbouwing van ontmoetingsplaatsen in Vlaanderen wordt vooral gerefereerd naar ontmoetingsplaatsen zoals die georganiseerd worden in Italië ('Spazio Insieme') en in Frankrijk ('Maison verte').

De 'maisons vertes' zijn opgericht door de Franse kinderpsychiater en psychoanalytica Françoise Dolto (1908-1988). Dolto ziet ondersteuning van de ontwikkeling van het kind, via het luisteren naar en spreken met kinderen, als de beste manier om psychische stoornissen of sociale problemen te voorkomen. Zij legt sterk de nadruk op de communicatie van kinderen via hun gedrag. Ook moeilijk gedrag, of lichamelijke symptomen, zijn een uitdrukking van het 'verhaal' dat zich bij een kind afspeelt. Een Maison verte biedt zich aan als een 'spreekplaats' waar ouders, zonder afspraak, gezellig en ontspannend kunnen praten. Het onderwerp 'kinderen en opvoeden' is voor iedereen gemeenschappelijk, geeft aanleiding tot vragen, vergelijkingen, en verhalen. Onthaalmedewerkers zijn beschikbaar om naar ouders te luisteren of hen te ondersteunen, maar bieden geen 'ideale' oplossingen of vaardigheidstechnieken aan. Het kind staat centraal, wordt persoonlijk aangesproken, wordt betrokken in gesprekken (bv. 'luister wat je mama over jou zegt') (www.lamaisonverte.asso.fr; Vandenborre, 2006; Van Eeckhout, s.d.). In de maisons vertes worden drie principes gehanteerd: (a) de volwassene die het kind begeleidt, dient in de ruimte te blijven en is verantwoordelijk voor het kind, (b) de kinderen blijven administratief anoniem (enkel voornaam en leeftijd worden genoteerd bij het binnenkomen), en (c) er wordt een beperkte financiële bijdrage gevraagd, die vooral geldt als symbolische bijdrage, een

responsabilisering voor de werking en het tegengaan van schuldgevoelens bij de ouders. In Frankrijk zijn ongeveer 800 maisons vertes actief, in Vlaanderen drie (De Speelbrug in Antwerpen, De SpeelOdroom in Leuven, De Speelcit  in Destelbergen), in Wallonië vijf (Vandenborre, 2006).

In Italië kunnen ouders en kinderen elkaar ontmoeten in de 'Tempo per le famiglia' of 'Spazio Insieme' (Vandenbroeck, Boonaert, Van der Mespel, & De Brabandere, 2007). Hier zijn naast de ouder-kind relatie ook andere sociale relaties cruciaal: tussen de kinderen onderling, tussen de ouders. Centraal staat het concept socialiseren, wat niet in de eerste plaats verwijst naar het zich aanpassen aan de geldende regels van de maatschappij, maar eerder naar het verwerven van een plek in een groep, het zich inschrijven in een lokale gemeenschap. 'In die zin gaat het ook om het opbouwen van een eigen identiteit, iets wat je altijd doet in relatie met anderen. Dat is dan meer de sociaalpedagogische invalshoek' (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010). Men vertrekt van de normaliteit bij het opvoeden, men wil niet doelgroep- of probleemgericht tewerk gaan. Door het uitwisselen van ervaringen, de informele sociale steun en de confrontatie met verschillende visies over opvoeding zorgen ouders voor hun eigen socialisering, en tegelijk voor die van hun kinderen (Vandenbroeck et al., 2007).

In de praktijk lijken de verschillen tussen ontmoetingsplaatsen eerder subtiel. In sommige ontmoetingsplaatsen zal men bijvoorbeeld op een meer gestructureerde manier activiteiten aanbieden voor ouders en kinderen samen, zoals een knutselactiviteit, terwijl andere ontmoetingsplaatsen dit liever niet doen omdat de begeleider dan een te sturende rol krijgt. In sommige ontmoetingsplaatsen vraagt men een kleine financiële bijdrage, terwijl dat in andere niet gebeurt.

Ook uit de discussietekst van het Netwerk ontmoetingsplaatsen voor kinderen en ouders (Van der Mespel, 2008), waarin verschillende organisaties en oriëntaties vertegenwoordigd zijn, blijkt eerder eensgezindheid in de visie op fundamentele kenmerken van ontmoetingsplaatsen, ook al ziet men de discussie niet als 'afgerond'. Een ontmoetingsplaats is in elk geval méér dan een openbare ruimte zoals een parkje in de buurt, een speeltuin, een plek om samen koffie te drinken, waar ouders en kinderen elkaar toevallig en informeel ontmoeten. Ontmoetingsplaatsen zijn gebaseerd op een visie.

Doelstellingen van de ontmoetingsplaatsen

In de concepttekst over Baboes (Vandenbroeck et al., 2007) kunnen we lezen dat opvoedingsondersteuning een doel is van de ontmoetingsplaats, omdat deze de mogelijkheid biedt tot sociale steun via een informeel ouderlijk netwerk, en omdat opvoedingsverantwoordelijken geconfronteerd worden met verschillende opvoedingsvisies. Daarnaast krijgen ouders tijd om op een rustige plaats te interageren met hun kind, krijgen ze hulp in het omgaan met ouderlijke stress, wordt opvoeding een gedeelde verantwoordelijkheid.

Een tweede functie van de ontmoetingsplaats betreft het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. Kinderen leren op alle domeinen bij (motorisch en cognitief) via exploratie van de vele speelmogelijkheden (zoals nieuwe materialen, nieuw speelgoed, een grotere beschikbare ruimte dan thuis). De sociale ontwikkeling wordt bevorderd door de aanwezigheid van leeftijdsgenoten (andere kinderen staan model, kinderen leren delen, hun beurt afwachten, ...). Jonge kinderen leren hierdoor stilaan los te komen van de ouders. Ook communicatie en taalontwikkeling worden bevorderd, en anderstalige kinderen krijgen de mogelijkheid in contact te komen met de Nederlandse taal. Voor sommige kinderen die niet naar de kinderopvang gaan, om welke reden dan ook, is dit een ideaal overgangsmoment naar de kleuterschool. In die zin kunnen ontmoetingsplaatsen een brugfunctie vervullen tussen kinderopvang en school.

Een derde functie betreft het bevorderen van de sociale cohesie. Voor sommige ouders zijn de ontmoetingsplaatsen een manier om hun isolement te doorbreken. Uit onderzoek in Brussel blijkt dat een groep ouders vele uren alleen doorbrengt met hun kind, en een beperkt sociaal netwerk heeft (niet-werkende ouders, sommige niet-Belgische gezinnen).

De Speelbrug (Jaarverslag 2007) formuleert volgende doelstellingen: (a) het faciliteren van socialisatie via enerzijds sociale ondersteuning van het gezin en het doorbreken van eenzaamheid en anderzijds via het kind laten 'oefenen' in zijn relatie tot leeftijdsgenootjes, met een vertrouwenspersoon in zijn nabijheid; (b) het bevorderen van de kwaliteit van hechten en loslaten binnen de ouder-kind relatie, en (c) de preventie van psychische stoornissen door het versterken van de ouder-kind relatie en eventuele spanningen of conflicten in die relatie te benoemen.

Preventie verwijst hier echter niet naar het toewerken naar meetbare doelen, zoals een vermindering van het percentage kinderen met problemen of het vooropstellen van bepaalde ontwikkelingsdoelen. Door het aanbieden van een veilige en ontwikkelingsstimulerende omgeving, waar het kind zich goed kan in voelen, kan men echter wel preventieve effecten bekomen (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010).

Is de ontmoetingsplaats een vorm van opvoedingsondersteuning?

Aansluitend bij de omschrijving van opvoedingsondersteuning door Vandemeulebroecke en collega's (2004), kunnen we bevestigen dat ontmoetingsplaatsen effectief opvoedingsondersteuning bieden. Een aantal werkingsprincipes van opvoedingsondersteuning komt immers duidelijk tot uiting. Ten eerste wordt de ondersteuning in ontmoetingsplaatsen afgestemd op vragen en noden bij het dagelijks opvoeden, waarbij geen intensieve of specifieke interventie noodzakelijk is. Aansluitend hierbij zijn vragen of bezorgdheden van ouders het vertrekpunt. Ten tweede werkt men vanuit een groeimodel, waarbij men de pedagogische

intenties en bekwaamheden van ouders wil erkennen en stimuleren om zo de kwaliteit van het gezin als pedagogisch milieu te bevorderen. Men erkent en gelooft in de sterkten van ouders, en vertrekt niet van een 'deficit' model. Een volgend werkingsprincipe expliciteert dat de dialoog over opvoeding met en tussen ouders moet bevorderd worden. Het aanbod moet verder rechtstreeks toegankelijk zijn voor ouders, ongeacht socio-economische status, afkomst, gezinssituatie (Vandemeulebroecke, Colpin, Maes, & De Munter, 2004).

Welke ondersteuning willen ouders zelf?

Er zijn meerdere onderzoeken voorhanden die aangeven waar ouders zelf behoefte aan hebben op vlak van ondersteuning in de opvoeding. Een algemene conclusie is dat ouders vooral informele steun waarderen. Een onderzoek in Maasmechelen bij ouders van kinderen van 0 tot 18 jaar, toont aan dat ongeveer vier vijfden van de ouders hulp bij de opvoeding wenst van iemand uit de omgeving, en een persoonlijk gesprek het meest waardeert (Snyers, Colpin, & Coenen, 2001). Uit een onderzoek in Brussel bij vooral moeders van kinderen tussen 0 en 6 jaar, blijkt dat 13% het vaak lastig heeft om alleen te zijn met haar kind. Ouders vinden vooral informele sociale steun belangrijk om oplossingen te vinden voor hun opvoedingonzekerheid. Registratiegegevens bij de opvoedingstelefoon⁵ laten zien dat opvoeders vooral telefoneren uit nood om gehoord te worden, uit behoefte aan erkenning en inzet en zorg bij de opvoeding, om te weten hoe andere opvoeders opvoeden, en uit de behoefte om au serieux genomen te worden (Wouters, 2000, p. 271).

In 2009 onderzochten Speetjens, van der Linden, en Goossens de vraag hoe informele en formele vormen van opvoedingsondersteuning in Nederland verbeterd of beter benut kunnen worden zodat meer ouders bereikt worden door enige vorm van opvoedingsondersteuning. Informele netwerken van ouders, bestaande uit partner, vrienden met kinderen, familie en contacten via internetfora, kunnen belangrijke functies vervullen van steun bij de

opvoeding. Hierbij kan het gaan over vormen van emotionele steun, ontspanning, praktische hulp, en ondersteuning bij opvoedingsvragen. Informele vormen van opvoedingsondersteuning zijn laagdrempelig, niet intensief, en vrijblijvend. Formele vormen van opvoedingsondersteuning zijn daarentegen minder laagdrempelig, intensief, gericht op hulpverlening en meestal uitgevoerd door overheidsorganisaties. Men erkent echter dat er een zekere mate van overlap mogelijk is tussen beide vormen.

In dat onderzoek toonden focusgroepen met ouders aan dat ouders steun ervaren door het praten over opvoeding met andere ouders binnen de eigen vriendenkring en met familie. Maar ook het observeren van ouders in opvoedingssituaties (zoals op het schoolplein) is steunend. Ouders geven aan informele contacten als leerrijk te ervaren, doch geven tegelijk aan niet zomaar alles over te nemen. Verder geven de ouders aan behoefte te hebben aan plaatsen waar niet alleen via formele weg aandacht besteed wordt aan het uitwisselen van ervaringen met kinderen, bijvoorbeeld een koffielokaal op school. Dit neemt niet weg dat sommige ouders ook af en toe behoefte hebben aan formele ondersteuning. Redenen om geen informele opvoedingsondersteuning te gebruiken zijn volgens ouders het bestaan van taboeonderwerpen, zoals je kind slaan of relatieproblemen, maar ook geroddel, waardoor ouders zich geremd voelen bepaalde onderwerpen te delen met bekenden (Speetjens, et al., 2009).

Informele versus formele ondersteuning

Onderzoek van Mak et al. (2005, in Speetjens, van der Linden, en Goossens, 2009) in Nederland stelde vast dat hoe formeler het aanbod is, hoe groter de afstand tussen vraag en aanbod, wat zou kunnen leiden tot de conclusie dat het aanbod veel informeler moet worden om aan de vraag van ouders te voldoen. Verder leiden focusgroepen met experts op het vlak van opvoedingsondersteuning tot volgende conclusies. Opvoedingsondersteuning is niet laagdrempelig genoeg en wordt te vaak geassocieerd met iets wat je nodig hebt als het fout gaat in de opvoeding, het wordt niet positief bekeken. Omdat het informele netwerk voor ouders

⁵ Binnenkort 'Opvoedingslijn' (opvoedingslijn.be)

belangrijk is, zou dit ondersteund moeten worden door op formele plekken een ontmoetingsmoment te faciliteren. Als voorbeeld geeft men een kookavond op de buitenschoolse opvang, waarbij tijdens het koken ouders met anderen in gesprek raken. Zo bereik je de groep ouders die niet naar een thema-avond of een cursus komen. Een andere laagdrempelige ontmoetingsplek zijn de inloopochtenden in wijkcentra. 'Voorscholen' hebben een vergelijkbare functie, omdat ouders betrokken worden in de groep, spelen met de kinderen, en daardoor op informele wijze met 'ervaringsdeskundigen', dit zijn andere ouders, communiceren over de opvoeding. In Engeland en Australië kent men 'support groups' voor ouders en 'play groups' voor kinderen, die soms gelijktijdig georganiseerd worden. Bij de play groups komen ouders eveneens in contact met andere ouders. Een ander initiatief is de 'baby cafés' (Engeland) waar (aanstaande) ouders terecht kunnen bij andere ouders en professionals. Door een professional in te schakelen, neemt de kwaliteit van de ondersteuning binnen informele netwerken toe (Speetjens, van der Linden, en Goossens, 2009).

Ontmoetingsplaatsen lijken goed aan te sluiten bij de behoeften van ouders met betrekking tot opvoedingsondersteuning. De aanwezigheid van een onthaalmedewerker (professional of vrijwilliger) maakt dat de ontmoetingsplaats meer is dan een plaats waar ouders elkaar informeel tegenkomen, zoals een school, parkje, speeltuin of andere openbare ruimte (wat uiteraard ook zinvolle ontmoetingen kunnen zijn). Ontmoetingsplaatsen laten informele opvoedingsondersteuning toe, omdat ouders een informeel ondersteunend netwerk kunnen uitbouwen via het ontmoeten van andere opvoedingsverantwoordelijken. Anderzijds zijn ontmoetingsplaatsen ook een vorm van formele opvoedingsondersteuning. Ondermeer de inplanting in een organisatiestructuur en de aanwezigheid van een begeleider, die de dynamiek van het proces binnen de ontmoetingsplaats gaande houdt, doen hiertoe besluiten. Volgens Van der Mespel (persoonlijke communicatie, 2010) geven de bezoekers ook een zekere identiteit aan de ontmoetingsplaats, in de zin van het behoren tot een bepaalde gemeenschap.

Mensen dragen zorg voor hun ontmoetingsplaats. Dit zag men bijvoorbeeld bij de rellen in de banlieues van Parijs, waar de ontmoetingsplaats overeind bleef terwijl alles in de nabije omgeving was vernietigd. In Baboes hoorden ouders dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie zou langskomen voor een bezoek en omdat ze dit als een vorm van inspectie zagen, trommelden ze zoveel mogelijk andere ouders op.

Doelgroep

De beoogde doelgroep

Ontmoetingsplaatsen zijn gericht op alle opvoedingsverantwoordelijken (ouders, grootouders, nanny's, ...) én kinderen van 0 tot 3-4 jaar (voorschoolse leeftijd). Oudere kinderen, zoals broers of zussen, worden in principe niet toegelaten. Men wil een kwaliteitsvol aanbod doen naar jonge kinderen, van baby tot kleuter. Men voert geen specifiek doelgroepgericht of probleemgericht beleid, maar streeft ernaar zoveel mogelijk opvoeders met jonge kinderen uit de buurt te bereiken (Vandenbroeck et al., 2007). Diversiteit is een belangrijke, na te streven component (Baboes, 2010; De Speelbrug, 2010). Hierdoor krijgen ouders de kans om in contact te komen met een ruime waaier aan waarden, normen en gewoonten in het opvoeden.

Wie bereikt men reëel?

Het publiek van een ontmoetingsplaats hangt af van de context waarin de ontmoetingsplaats is ingebed. Registratie van gegevens over de bezoekers aan de ontmoetingsplaatsen blijft in principe beperkt omdat een intensieve bevraging ingaat tegen een aantal basisprincipes van de ontmoetingsplaatsen zoals laagdrempeligheid en anonimiteit. Zo worden bijvoorbeeld wel de leeftijd van het kind, de taal die in het gezin wordt gesproken, en de relatie tussen begeleider en kind bijgehouden, maar niet de sociaaleconomische status van het gezin (Baboes, 2009, 2010).

Om zicht te krijgen op wie reëel bereikt wordt, nemen we Baboes in het centrum van Brussel als casus, met gegevens uit de masterproef van Geens (2010). Baboes ontving voor het eerst opvoedingsverantwoordelijken op 12 mei 2009, en is vier halve dagen per week open: op dinsdag-, woensdag- en zaterdagvoormiddag en op donderdagnamiddag. In de periode van mei tot december 2009 kwamen 221 kinderen uit 196 gezinnen langs voor een bezoek, met een gemiddelde van bijna 8 kinderen per dag. Diversiteit binnen de groep van bezoekers kan vastgesteld worden op basis van verschillende indicatoren. Een sociale mix is er ten eerste door verschillen in gender, generatie en verwantschap van de opvoedingsverantwoordelijken tot het kind: 73.44% is moeder, 18.83% is vader, 2.48% is grootouder, en 5.25% is andere opvoeder. Ook de talen die de kinderen met hun opvoedingsverantwoordelijke spreken, zijn gevarieerd. Er werden 25 verschillende talen geregistreerd: Nederlands 47.96%, Frans 22.62% en andere talen 29.41% (Urdu, Arabisch, Engels, Poular, Japans, Portugees, Italiaans, Turks, Fins, Welsh, Pools, Russisch, Catalaans, Roemeens, Duits, Tsjechisch, Chinees, Thais, Zwitsers-Duits, Bulgaars, Albanees, Spaans, en Panjabi). Deze gegevens weerspiegelen dat Baboes een Nederlandstalige voorziening is, evenals de diverse populatie in Brussel, maar nog belangrijker dat taal geen drempel vormt om naar Baboes te komen.

Diversiteit toont zich ook in het terugkompercentage (het meer dan één keer terugkomen) en de bezoekerspatronen. Ongeveer twee vijfden van de kinderen brengt slechts één bezoek aan Baboes. Dit vrij hoge percentage (41.63%) omvat een groep van ouders die in het kader van een groepsbezoek langskwamen, een aantal bevriende ouders die niet in Brussel woonden, en enkele ouders die toegeleid werden onder begeleiding van een derde. Uit ervaring van de begeleiders blijkt dat de groep van toegeleide ouders minder vaak op eigen initiatief terugkomt, al meent men dat één of slechts enkele bezoeken al betekenisvol zijn. De cijfers nodigen uit tot reflectie over het toeleiden van opvoedingsverantwoordelijken en wat mogelijke oorzaken zijn van een eenmalig bezoek.

Een recente bevraging van 31 opvoedingsverantwoordelijken (waarvan 18 Nederlands-, 10 Frans-, en 3 Engelstalige vragenlijsten) op bezoek bij Baboes in de zomer van 2010 geeft aan dat er ook op vlak van socioeconomische status een grote diversiteit is: er komen zowel gezinnen waar beide ouders voltijds werken, als gezinnen waar respondenten niet werken wegens ouderschapsverlof, werkloosheid, of omdat ze huisvrouw/man zijn. Vier gezinnen leven net onder de armoedegrens, de rest van de gezinnen kan onder verschillende inkomenscategorieën verdeeld worden. Ook enkele vrouwen die niet werken, maar in een zeer hoge inkomensgroep vallen, zijn bezoekers (Vandenbroeck & Geens, 2010).

Is ontmoeting voldoende voor ouders om te komen?

Wat zijn de motieven of beweegredenen van ouders om naar een ontmoetingsplaats te gaan? Voor vele ouders is de eerste reden om naar een ontmoetingsplaats te komen, het kunnen bieden van een andere omgeving aan hun kind, bijvoorbeeld een plek om tot rust te komen, weg van de drukte, een plaats waar letterlijk ruimte is om te spelen, omdat men in een kleine leefruimte woont, of om het contact met leeftijdsgenootjes te bevorderen. Die opvoeders willen vooral hun kind meer kansen bieden. Kansen op ontmoeting met andere opvoeders is ook reden, en soms een onderliggende vraag. Er zijn bijvoorbeeld opvoeders die nog niet zo lang in de buurt of zelfs het land wonen, en sociaal isolement willen doorbreken. Toch spreken opvoeders niet per definitie af om elkaar te zien, er is een zekere onvoorspelbaarheid in de aanwezigheid van opvoeders en kinderen (De Speelbrug, persoonlijke communicatie, 2010). Andere opvoeders maken geen gebruik van kinderopvang, en vinden informele sociale steun in de ontmoetingsplaatsen (Vandenbroeck et al., 2007).

De Speelbrug in Antwerpen heeft haar eigen werking geëvalueerd door gedurende enkele maanden vragenlijsten af te nemen bij de opvoedingsverantwoordelijken. Vragenlijsten werden anoniem ingevuld en gedeponneerd in een doos of teruggestuurd⁶. Op de vraag hoe men terecht komt in de Speelbrug geeft 39.36% aan dat dit via mondelinge reclame is, 22.34% via door de Speelbrug verspreide informatie zoals folder of website, 22.34% via andere diensten zoals kraamzorg, en 15.96% via Kind en Gezin. Twee vragen peilden naar wat de Speelbrug te bieden heeft, aan ouders en aan kinderen, waarbij meerdere alternatieven konden aangekruist worden. Voor de opvoedingsverantwoordelijken is dat: het sociaal contact (18%), het uitwisselen van tips (15%), het feit dat er geen voorwaarden verbonden zijn aan de ontmoetingsplaats (4%), vrij kunnen komen en gaan (13%), mogelijkheid tot gesprek met een medewerker (14%), rust en ontspanning (12%), zijn verhaal kwijt kunnen (5%), er niet alleen voor staan (7%), anonimiteit (5%), en vragen kunnen stellen (7%). Voor de kinderen is dat volgens de opvoedingsverantwoordelijken: het ontmoeten van andere kinderen (20%), het ontdekken van ander speelgoed (17%), de tuin (10%), het loskomen van moeder/vader (9%), de voorbereiding op opvang of school (13%), veel ruimte om te spelen (7%), de multiculturele omgeving (7%), het omgaan met regels (10%), het contact met de Nederlandse taal (7%). Ten slotte konden opvoeders ook aangeven welke veranderingen zij ervaren door naar de Speelbrug te komen (meerdere alternatieven konden aangekruist worden). De antwoorden zien er als volgt uit: mijn kind stelt zich socialer op (23%), ik kan veiliger loslaten (23%), ik zie ander gedrag (6%), het kind exploreert meer (12%), ik heb een andere kijk op het kind (3%), het kind lijkt klaar voor school (21%), ik ben minder bezorgd (12%). Deze gegevens tonen duidelijk aan dat er naast het ontmoeten, een grote variëteit is aan motieven voor ouders om naar een ontmoetingsplaats te komen.

⁶ Over deze bevraging wordt gerapporteerd in het jaarverslag van 2007. Er wordt niet bij vermeld hoeveel opvoedingsverantwoordelijken de vragenlijst hebben ingevuld.

Zijn de bezoekers dan enkel ouders die sowieso al heel betrokken zijn bij de opvoeding van hun kind? Van der Mespel (persoonlijke communicatie, 2010) is daar niet van overtuigd. In Baboes zijn er voorbeelden van ouders die bij een eerste bezoek wel opvoedingsmoelijken, en weinig interesse te lijken hebben in hun kind. Sommigen komen zelfs gewoon slapen. Die ouders lijken op het eerste zicht weinig betrokken – al is dat afhankelijk van wat je onder ‘betrokken’ verstaat. Hoe een ontmoetingsplaats zich naar de buitenwereld opstelt, is zeer belangrijk. Je kan naar ouders communiceren dat ze gewoon langs kunnen komen om even uit te blazen, ook al blijf je verantwoordelijk voor je kind. Of een ouder dan mag slapen is een punt van discussie onder medewerkers.

Werkwijze

Structurende maatregelen

Onder structurende maatregelen kunnen we enerzijds regels verstaan die tot doel hebben het ontmoeten te optimaliseren, en anderzijds activiteiten met een bepaalde structuur. Beide vormen zijn slechts beperkt aanwezig in de ontmoetingsplaatsen, wat aansluit bij de visie van het ‘ont-moeten’. Regels zijn er niet alleen voor de veiligheid, ze bieden ook een elementaire structuur waardoor een kind leert omgaan met bepaalde afspraken in het samenleven met anderen. Het bestaan van regels biedt oefenruimte voor ouder en kind: dankzij de ouder leert het kind omgaan met regels, en door de aanwezigheid van derden verloopt dit vaak vlotter. Een machtsstrijd tussen ouder en kind kan door de medewerkers via kleine interventies omgebogen worden. In De Speelbrug zijn er volgende regels voor de kinderen: rollend materiaal, zoals loopfietsen, mogen enkel in de ruimte aangeduid door een rode lijn op de grond, eten gebeurt aan tafel, bij het spelen met water gaat een schort aan (Vandenborre, 2005). Baboes heeft volgende huisregels: de kinderen doen hun schoenen uit vooraleer ze in het ballenbad gaan, kinderen komen niet in de keuken van de volwassenen (de grens is aangegeven met een groene lijn op de grond), en er wordt aan tafel gegeten. Deze regels hebben een functie en doen ouders reflecteren over het omgaan

met regels van ouders en kinderen, niet alleen bij zichzelf maar ook bij andere ouders (Opvoeden in Brussel, 2009).

Structurerende activiteiten zijn bijvoorbeeld een gezamenlijk moment waarop iets gegeten of gedronken wordt, of een spelaanbod naar kinderen waar vrij uit gekozen wordt op initiatief van de kinderen zelf zonder dat dit een activiteit is die door een onthaalmedewerker wordt geleid. Ook rituelen vallen hieronder. Zo worden bij het binnenkomen in de ontmoetingsplaats naam en leeftijd van het kind op een bord genoteerd, bij het verlaten van de ontmoetingsplaats wordt dit van het bord weggeveegd. Met een verjaardagskaartje kan de boodschap worden gegeven dat het kind de bovengrens heeft bereikt op vlak van leeftijd.

Ontmoetingsplaats als spreekplaats

Verhalen zijn een belangrijk preventief hulpmiddel in de ontmoetingsplaatsen. Verhalen over afkomst, over kinderen en opvoeden, over bezorgdheden en angsten, over doelen in de opvoeding. Bezorgdheden of problemen worden op die manier tot hanteerbare proporties gebracht. Medewerkers zorgen ervoor dat ouders in alle vrijheid hun verhaal kunnen vertellen, met respect voor elke individuele geschiedenis. Ook kinderen vertellen een verhaal, wat even goed kan via hun gedrag, via het maken van iets, als met woorden (Van Eeckhout, 2009). Via verhalen geven mensen vorm aan hun eigen identiteit: wie ben ik en hoe sta ik tegenover de anderen? Dit laat ook toe een culturele identiteit te creëren (Van der Mespel, 2008). Een voorbeeld daarvan: mama's uit twee verschillende landen praten over wat het is om met hun hele hebben en houden een geliefde te volgen naar een vreemd land (Geens, 2010).

Communicatie en taal

De aanwezigheid van een diversiteit aan talen stelt de onthaalmedewerkers voor uitdagingen in de communicatie. Voor opvoedingsverantwoordelijken is het vertrouwd worden met en het leren van een taal ook een reden om naar de ontmoetingsplaats te

komen, voor zichzelf en voor de kinderen. Toch is de taal slechts een pragmatisch aspect: de relatie tussen opvoeder, kind en medewerker is belangrijker. Ouders zoeken onderling naar manieren om te communiceren, zij helpen elkaar met het zoeken naar woorden of gebaren. Het tempo van de opvoeders wordt hierbij gerespecteerd. Non-verbale communicatie en actie zijn even belangrijk als verbale communicatie. Er zijn bijvoorbeeld geen woordenboeken aanwezig in de ontmoetingsplaats, maar wel kinderboekjes in verschillende talen (Baboes, persoonlijke communicatie, 2010).

Vrije confrontatie

Ontmoetingsplaatsen gebruiken als werkvorm de vrije confrontatie. Door de ontmoeting met andere ouders worden opvoeders geconfronteerd met verschillende opvoedingswaarden en -stijlen en observeren ze een grote verscheidenheid aan interacties. Deze ervaringen laten toe dat ouders op een meer open manier naar opvoeding en ontwikkeling van kinderen gaan kijken. Ze krijgen een aanbod van mogelijkheden, waaruit zij naar eigen goeddunken kunnen putten om de opvoeding van hun eigen kinderen vorm te geven. Vrije confrontatie gebeurt via het delen van opvattingen tussen opvoedingsverantwoordelijken (bijvoorbeeld over de man-vrouwrolverdeling), het erkennen of afkeuren van wat een andere oudere doet, het geven van tips, het vertellen van eigen ervaringen, ingaan op verschillen en gelijkenissen tussen gedrag van kinderen en ouders, of culturele gewoonten. Een voorbeeld uit Geens (2010): 'Welke vorm, welke kleur' zegt een moeder ironisch – ze geeft een andere moeder die te pas en te onpas vraagt aan haar zoon welke vorm en kleur een voorwerp heeft, een steek onder water.

Medewerkers en de ruimte faciliteren deze vrije confrontatie. "Medewerkers geven geen oordeel of duiding, ze streven evenmin naar het bereiken van een consensus tussen ouders. Ze hebben integendeel de opdracht de reflectie aan de gang te houden. Dit betekent bijvoorbeeld dat ze vermijden dat één of enkele ouders de positie krijgen van diegene die het best weet. De confrontatie is vrij, omdat ouders zelf

uitmaken wat ze met die confrontatie doen. Ze is niet vrijblijvend, omdat ze hoe dan ook aan het denken zet over de eigen opvoedingsstijl” (Van der Mespel, 2008, p. 4). Begeleiders geven geen informatie of doen niet aan pedagogisch adviseren. Er wordt integendeel terughoudendheid verwacht, en een sterk observatievermogen. Medewerkers ‘luisteren, observeren, benoemen, verwoorden en bevragen’ (Van der Mespel, 2008, p. 5). Wanneer een proces lijkt vast te lopen, interveniëren ze op subtiele wijze, door kleine dingen te doen of toe te voegen. Een voorbeeld: als er onder ouders een groepsdynamiek ontstaat waarin één ouder het allemaal voor het zeggen heeft, en waar andere ouders niet meer hun ding durven vertellen, dan is het aan de begeleiders om via kleine interventies te maken dat dit uit balans wordt gehaald, en dat er opnieuw beweging is. Hetzelfde wanneer het gaat over ouders en kinderen: gewoon een vraag stellen, of het kind een stuk speelgoed geven, kan ervoor zorgen dat een ouder anders naar zijn kind gaat kijken, iets ziet in het kind dat hij voordien nog niet had gezien (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010). Een ander voorbeeld. Een moeder komt met een peuter en een baby naar de ontmoetingsplaats. Terwijl de moeder zich installeert in de interactieruimte met de peuter, blijft de baby in zijn kinderwagen alleen achter in de gang. De medewerker is verwonderd, ‘misschien weet de moeder niet dat de baby al mag meedoen’, en ze gaat de baby goeiedag zeggen, waardoor ze voorzichtig de aanwezigheid van de baby in het gesprek met de moeder betreft (De Vooght, 2009, p. 10).

Wat gebeurt er niet?

Ontmoetingsplaatsen hebben niet expliciet de intentie om ouders opvoedingstips aan te reiken. Het is ook niet de bedoeling om opvoedingsvaardigheden te trainen, of ouders te informeren over opvoeding. Wanneer opvoeders opvoedingsvragen blijken te hebben, zullen medewerkers van de ontmoetingsplaatsen niet met een antwoord klaar staan. Vragen zullen eerder doorspeeld worden naar de groep van opvoeders. Wanneer medewerkers bepaalde problemen waarnemen bij ouders en/of kinderen, zullen zij niet direct actie ondernemen.

Interventies van therapeutische aard worden dus vermeden. Het is niet altijd eenvoudig om die grens naar het therapeutische te bewaken. Bij ernstigere problemen (bijvoorbeeld agressie van een kind) zal een ballonnetje worden opgelaten naar doorverwijzing, omdat de draagkracht van de groep niet groot genoeg is om dit probleem te dragen. Toch zal men niets als verplichting opleggen (Baboes, De Speelbrug, persoonlijke communicatie, 2010). In de ontmoetingsplaats draait het er niet om dat mensen verteld worden hoe ze iets moeten doen, het opvoeden wordt integendeel aan de ouders gelaten. Hierdoor wordt opvoeding minder geproblematiseerd (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010).

Pedagogisch documenteren

Het pedagogisch documenteren verwijst naar het aanleggen van een soort ‘archief’ door het team met korte verslagen, foto’s, werkjes van de kinderen, enz.. waardoor de geschiedenis van de ontmoetingsplaats in beeld wordt gebracht. De pedagogische documentatie kan gebruikt worden tijdens supervisiemomenten waarbij gereflecteerd wordt op het handelen van de medewerkers, of tijdens een jaarlijkse evaluatie. Ook ouders kunnen eventueel bij die evaluatie betrokken worden (Vandenbroeck et al., 2007).

Het documenteren past tevens binnen het creëren van een identiteit van de ontmoetingsplaats als een groep die in beweging moet blijven. Door het aanleggen van een boek, waar ouders en kinderen bij betrokken worden, waar ze kunnen in bladeren en over vertellen, maak je het niveau van de groep veel zichtbaarder (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010).

Competenties van de uitvoerder

Basiseigenschappen van de medewerkers

Uit de gesprekken met medewerkers van ontmoetingsplaatsen komt het in staat zijn tot introspectie en reflectie als cruciale eigenschap naar voor. Introspectie (innerlijke zelfwaarneming) betreft de mogelijkheid om zichzelf in vraag te stellen, en na te denken over eigen gedachten, gevoelens,

herinneringen, en waarden over opvoeding, om zo het eigen individuele verhaal te kunnen loslaten. Een sterke niet-vervulde kindwens, of het lege nest willen ontvluchten, zijn bijvoorbeeld tegenindicaties om als onthaalmedewerker in een ontmoetingsplaats te werken. De capaciteit te kunnen reflecteren, bevordert een grotere vrijheid en openheid naar ouders (De Speelbrug, persoonlijke communicatie, 2010).

Deze eigenschappen zijn eigenlijk belangrijker dan het bezit van een bepaald diploma. In Baboes werken bijvoorbeeld een psycholoog, juriste, opvoedster en een technisch geschoolde medewerker. In De Speelbrug werken zowel psychologen als een tiental vrijwilligers (De Speelbrug, 2007).

Medewerkers nemen expliciet niet de rol van expert op. 'Ouders moeten op hun handen kunnen zitten' (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010). We kunnen spreken van 'passief effect' versus 'actieve intentie' van de medewerkers. Door de hartelijke ontvangst van de medewerkers worden ouders aangemoedigd om vrij te spreken, wordt het gedrag van kinderen omgezet in mogelijk vertellen (het effect van passief, niet directief te zijn). De intentie van de medewerker is niet gericht op goed opvoeden, maar op het bevragen van wensen en bezorgdheden. Dit bevragen kan ook een bepaalde suggestie inhouden in de zin van 'waarom pakt u het niet eens zo aan?' zonder deze suggestie te willen opdringen (Van Eeckhout, 2009).

Met een bepaalde achtergrond of diploma is het soms moeilijk om kennis naast zich te leggen en niet directief op te treden ten aanzien van opvoeders. Men wil vermijden dat ouders zich afhankelijk opstellen. Men tracht verschillende opvoedingsmodellen te respecteren en oordelen naar ouders te vermijden. Wat moeilijk blijkt te zijn voor medewerkers, en in het bijzonder voor vrijwilligers, is het niet te veel uitgaan van idealen of theorieën. Het belangrijkste is nagaan wat het kind zelf uitdrukt en dit eventueel verwoorden naar de opvoeder.

Diversiteit in het team is van belang omdat dit kan aansluiten bij de diversiteit van de bezoekers.

Zowel mannen als vrouwen van verschillende leeftijden en achtergrond en met diverse opleidingen (die niet verplicht is), achtergrond, kunnen als onthaalmedewerker functioneren (De Speelbrug, persoonlijke communicatie, 2010).

Zijn vorming en opleiding noodzakelijk?

Volgens Van der Mespel is vorming noodzakelijk. Het is belangrijk om de visie op de rol van de medewerkers te expliciteren. De druk of de verwachtingen kunnen bestaan, dat de begeleider een adviesfunctie opneemt en pedagogische informatie gaat verlenen, terwijl er juist een attitude van terughoudendheid wordt verwacht. Deze begeleidershouding is niet vanzelfsprekend en vorming kan daarin ondersteunen. Tot nu toe zijn op vraag van ontmoetingsplaatsen door het Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang (VCOK, Gent) een aantal vormingsmomenten georganiseerd. Zo is op basis van informatie-uitwisseling met de maisons vertes over hoe zij vrijwilligers voorbereiden op hun rol, een opleiding voor de begeleiders ontwikkeld (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010). Andere modules in de opleiding gingen over het omgaan met diversiteit, de onthaalfunctie, het inrichten van de ruimte als extra opvoeder, en pedagogisch documenteren. De basisopleiding op maat, met een theoretisch gedeelte en een begeleiding op de werkvloer, werd als een zinvolle ondersteuning bij de start van Baboes ervaren (Opvoeden in Brussel, 2009). Voorbeelden van permanente vorming zijn het volgen van studiedagen, bijvoorbeeld over gehechtheid, het lezen van teksten of studiebezoeken aan andere ontmoetingsplaatsen (De speelbrug, 2007).

Het belang van supervisie en intervisie

Uit alle gesprekken die in het kader van deze studie zijn gevoerd, blijkt dat super- en intervisie belangrijk en noodzakelijk zijn. Een goede verstandhouding met andere collega's en andere ontmoetingsplaatsen is essentieel. Als onthaalmedewerker moet je kunnen ventileren, omgaan met eigen affecten. Wanneer je bijvoorbeeld als medewerker ouder-kind interacties waarneemt die niet 'goed' lijken te zitten, kan je

geen oordeel naar die ouder uitspreken. Hetzelfde met bijvoorbeeld een rokende moeder. Het leren kennen van verschillende visies van verschillende medewerkers leert om op een meer open manier met opvoedingsverantwoordelijken om te gaan. Super- of intervisie faciliteren tevens het proces van kritische zelfreflectie, het telkens in vraag stellen waarom men als begeleider iets doet (De Speelbrug, persoonlijke communicatie, 2010). Het jaarverslag van de Speelbrug maakt melding van tweewekelijkse vergaderingen met afwisselend supervisie (met externe supervisie) of intervisie en vorming. Een thema dat bijvoorbeeld aan bod kan komen tijdens de supervisie is 'contact met de Bijzondere Jeugdzorg en doorverwijzing naar CKG van een moeder en kind met problemen' (De speelbrug, 2007).

Locatie en accommodatie

Locatie

Naar inplanting is het belangrijk dat een ontmoetingsplaats zichtbaar is, en op een plaats ligt waar veel passage is, waar mensen met kinderen in de buurt komen. Baboes ligt bijvoorbeeld in een drukke winkelstraat in Brussel, naast een school. De ontmoetingsplaats moet ook goed bereikbaar, toegankelijk zijn voor iedereen, ook voor kansarme gezinnen want zij zijn soms minder mobiel. Indien een sociale mix een uitgangspunt is van de ontmoetingsplaats is het zinvol dat deze gelegen is in een gebied waar alle sociaaleconomische categorieën gehuisvest zijn. Toch zullen extra inspanningen nodig zijn om kansarme gezinnen aan te trekken: een optimale ligging levert een eerste bijdrage tot de toegankelijkheid.

Ook een goede samenwerking met andere organisaties is daartoe een hulpmiddel.

Accommodatie: de ruimte als extra opvoeder

In de Reggio Emilia-pedagogiek spreekt men over de 'drie pedagogen van het kind': het andere kind, de volwassene, en de omgeving of ruimte (Opvoeden in Brussel, 2009). Daarom is de inrichting van een ontmoetingsplaats zeer belangrijk: het moet niet

alleen een veilige en aantrekkelijke speelruimte zijn voor kinderen, maar ook een gezellige ruimte (bijvoorbeeld met zithoekjes) waardoor opvoedingsverantwoordelijken uitgenodigd worden om hun verhalen te vertellen. Het is ook belangrijk dat er voldoende plaats beschikbaar is zodat kinderen de ruimte hebben om te spelen. Dit is iets wat kinderen moeten ontberen in hun woonplek. Een plek waar kinderen buiten kunnen spelen, wordt dan ook sterk gewaardeerd (De Speelbrug, persoonlijke communicatie, 2010).

De ruimte kan een grote impact hebben. Zo werd in een bepaalde ontmoetingsplaats een bepaald hoekje steeds door dezelfde ouders ingenomen, waardoor ze een kiekje vormden en niet meer bezig waren met hun kinderen. Door een eenvoudige ingreep (het verschuiven van de zetels) veranderde men de ruimte, en kwam er een nieuwe dynamiek (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010).

Er zijn verschillende andere elementen in de ruimte die ontmoeting kunnen stimuleren: een centrale tafel, waar ouders niet alleen samen koffie drinken of eten, maar met elkaar interageren, een stratenplan dat ouders gebruiken om aan anderen te tonen waar ze wonen of waar je terecht kan voor allerlei zaken (Vandenbroeck & Geens, 2010), of een overgangsplaats waar kinderen na het binnenkomen kunnen wennen en via een kijkgat zicht hebben op de centrale plaats (Baboes, persoonlijke communicatie, 2010).

Implementatievoorwaarden

Een duidelijke visie

Het uitbouwen van een ontmoetingsplaats dient te gebeuren op basis van een weldoordachte visie. Dit betekent niet dat men per definitie voor één bepaald voorbeeld moet kiezen (zoals een maison verte of spazio insieme). Baboes bijvoorbeeld haalt inspiratie voor haar concrete werking uit ontmoetingsplaatsen in zowel Frankrijk als Italië (Opvoeden in Brussel, 2009). De sociaalpedagogische invalshoek van het Italiaans model, met nadruk op alle relaties wordt zeer belangrijk geacht. Toch zal men de Italiaanse

werkwijze niet helemaal kopiëren. In Italië biedt men bijvoorbeeld activiteiten aan, zoals een creatief atelier, waar ouders met hun kinderen kunnen aan deelnemen. Baboes kiest er voor om dat niet te doen, omdat je dan als begeleider meer de leiding inneemt en een stuk verantwoordelijkheid van de ouders wegneemt, terwijl dat essentieel is aan de ontmoetingsplaats: het opvoeden aan de ouders laten. Anderzijds is de maison verte zeer inspirerend geweest voor de rol van de begeleider in Baboes, en met name voor de vraag hoe je als begeleider kan maken dat iets in beweging blijft, of vermijden dat een proces vastloopt (Baboes, Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010).

Samenwerking met andere organisaties

Een punt dat eveneens moet overwogen worden is de verwevenheid van een ontmoetingsplaats met een andere organisatie, bijvoorbeeld binnen de kinderopvang of een opvoedingswinkel. In Italië bijvoorbeeld kan je een ontmoetingsplaats hebben op hetzelfde terrein als de kinderopvang, waarbij ouders flexibel gebruik maken van beiden. In een andere vorm wordt een locatie een aantal dagdelen gebruikt als kinderopvang en een aantal dagdelen als ontmoetingsplaats. In Italië werken mama's echter minder vaak voltijds, waardoor de nood aan kinderopvang voor werkende ouders minder groot is. Het idee dat de kinderopvang ook de functie van ontmoetingsplaats vervult, via participatie van ouders of door het praten over opvoeding en de kinderen, leeft ondertussen ook in Vlaanderen. Onderzoek daarnaar toont gemengde resultaten: sommige ouders missen de functie van opvoedingsondersteuning of ontmoeting in de kinderopvang, terwijl anderen aangeven daar geen behoefte aan te hebben (Van der Mespel, persoonlijke communicatie, 2010).

Samenwerking met andere organisaties is essentieel. Baboes wordt ondersteund door de vzw Opvoeden in Brussel, met in de raad van Bestuur verschillende organisaties uit het Brussels. Die gedragenheid, verankering is noodzakelijk. Op sectoraal niveau werkt Baboes samen met de opvoedingswinkel Brussel, het Vlaams netwerk ontmoetingsplaatsen, en andere

ontmoetingsplaatsen. Op het niveau van de wijk wordt samengewerkt met partnerorganisaties in de buurt en met intermediairen uit de buurt die de Baboes mee bekend maken, zoals kinderdagverblijven, Inloopteam, onthaal nieuwkomers, Huis van het Nederlands, CGGZ, Vrouwenhuis, CAW, Foyer, enz. (Opvoeden in Brussel, 2009). De Speelbrug werkt samen met bijvoorbeeld consultatiebureaus van Kind en Gezin, kinderopvang, kleuterscholen, CGG, Kraamcentra, de Opvoedingswinkel, die ook gezinnen doorverwijzen (De speelbrug, 2007).

In 2007 werd het Netwerk Ontmoetingsplaatsen voor Kinderen en Ouders opgericht, dat een tiental organisaties uit Vlaanderen vertegenwoordigt die betrokken zijn bij de ontmoetingsplaatsen. Doelstellingen van dit netwerk zijn: (a) het kennismaken van verschillende ontmoetingsplaatsen met elkaars uitgangspunten en methode van werken, (b) het reflecteren en discussiëren over visie, praktijk en positie van de ontmoetingsplaatsen, en (c) de ontmoetingsplaatsen extern beter in beeld brengen zichtbaar maken (Van der Mespel, 2008).

Het financiële aspect?

De Speelbrug startte als privé-initiatief in 1995, maar sinds 2004 wordt het financieel gesteund door Kind en Gezin als project (Dienst Preventieve Gezinsondersteuning). Momenteel werken er zowel vrijwilligers als professionele medewerkers (psychologen). Baboes wordt (tijdelijk) gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Beide organisaties hopen op een meer structurele subsidiëring.

Referenties

De Speelbrug vzw (2007). Jaarverslag 2007.

De Vooght, L. (2009). Wat is ontmoeten, wat is ruimte? Een ontsluiting in verwondering. In: Verslagboek studiedag "Tussen schoot en school" georganiseerd door vzw de Speelbrug op 8 oktober 2009, p. 8-16.

Geens, N. (2010). Sociale steun en vrije confrontatie in Baboes, een ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Over de context van opvoeden en het opvoeden in context. Ongepubliceerde masterproef. Gent: Universiteit Gent.

Opvoeden in Brussel (2009). Werkingsverslag 2009.

Snyers, K., Colpin, H., & Coenen, M. (2001). Behoeftes aan opvoedingsondersteuning. Een onderzoek bij ouders in Maasmechelen. Leuven-Apeldoorn: Uitgeverij Garant, 104 blz.

Speetjens, P., van der Linden, D., & Goossens, F. (2009). Kennis over opvoeden. De vragen van ouders, het aanbod van de overheid en de mogelijkheden van de markt. Utrecht: Trimbos-instituut.

Vandenborre, R. (2006). Een stapje in de wereld. Over de werking van ouder-kind-ontmoetingsruimten geïnspireerd door de Maisons Vertes.

Van Eeckhout, J.P. (s.d.) Een geactualiseerde visie op een Maison Verte.

Van Eeckhout, J.P. (2009). Mijn kind moet kansen krijgen! In: Verslagboek studiedag "Tussen schoot en school" georganiseerd door vzw de Speelbrug op 8 oktober 2009, p. 52-58.

Vandemeulebroecke, L. & Nys, K. (2002). Het concept opvoedingsondersteuning. In: Gezinspedagogiek Deel II: Opvoedingsondersteuning. In L. Vandemeulebroecke, H. Van Crombrugge, & H. Colpin, (Red.), Gezinspedagogiek. Deel II: Opvoedingsondersteuning (p. 11-30). Leuven: Uitgeverij Garant.

Vandenbroeck, M., Boonaert, T., Van der Mespel, S., & De Brabandere, K. (2007). Opvoeden in Brussel. Gent-Brussel: UGent – VBJK – VCOK – VGC.

Vandenbroeck, M., & Geens, N. (2010). Evaluatierapport van Baboes, de Brusselse ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Gent: Vakgroep Sociale Agogiek UGent.

Van der Mespel, S. (2008). Ontmoetingsplaatsen voor kinderen en ouders. Discussietekst netwerk Ontmoetingsplaatsen voor kinderen en ouders. Gent: Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind.

Wouters, A. (2000). De opvoedingstelefoon Vlaanderen. In W. De Mey, E. Moens, K. Van Leeuwen, & L. Verhofstadt-Denève (Eds.). Preventie van antisociaal gedrag: starten bij de (pre-)conceptie? (p. 265-273). Gent: VBJK.

Dialogmoment Ontmoetingsplaatsen

VERSLAG VAN DE DIALOOGTAFELS

Woord vooraf

Uit de vele vragen die er in het werkveld over ontmoetingsplaatsen leven selecteerde EXPOO voor de dialoogtafels een vijftal thema's :

- > Wat maakt de kern uit van een ontmoetingsplaats en wat kan verschillen?
- > Welke doelstellingen en doelgroep kan je (niet) bereiken met ontmoetingsplaatsen?
- > Hoe organiseer je een ontmoetingsplaats? Wat zijn de uitgangspunten in de werking?
- > Welke competenties worden verwacht van de begeleiders en hoe zorg je voor ondersteuning?
- > Moeten ontmoetingsplaatsen apart georganiseerd worden of moeten ontmoetingsplaatsen aansluiten bij plaatsen waar ouders al komen?

Op 1 oktober kwamen een 100-tal actoren opvoedingsondersteuning samen om met elkaar in dialoog te gaan. EXPOO bood daartoe een platform om met alle betrokken partners – wetenschappers, opvoedingsondersteuners, beleidsmakers – en geïnteresseerden te dialogeren. De neerslag van deze dialoog vind je als tweede deel van deze publicatie.

Verslag dialoogmoment 1

Wat maakt de kern uit van een ontmoetingsplaats en wat kan verschillen ?

Sandra Van der Mespel leidde de dialoogtafel in. Sandra is nauw verbonden met de ontmoetingsplaats Baboes in Brussel. Ze is lid van het Vlaams Netwerk Ontmoetingsplaatsen voor Kinderen en Ouders. Ook is ze de projectverantwoordelijke bij het VBJK.

Ontmoetingsplaatsen bieden spel- en ontmoetingsplaatsen voor:

- > Kinderen:
  - Ruimte, spelmateriaal, aanwezigheid van de andere kinderen, ... prikkelen de kinderen (de spelkansen voor kinderen wordt meestal door ouders als eerste reden gegeven om naar ontmoetingsplaatsen te gaan)
  - Spelen in de nabijheid van ouders
  - Anderstalige kinderen die in contact komen met Nederlandstalige omgeving
- > Ouders:
  - Leuke en aangename tijd (wat dat is, kan zeer verschillend zijn)
  - Ontmoeting en vrije confrontatie

Belangrijke werkingsprincipes:

- > Vrije confrontatie:
  - Vrij: Ouders komen vrijwillig naar ontmoetingsplaatsen en de ouders maken zelf uit wat ze met die confrontatie doen
  - Niet vrijblijvend: hoe dan ook worden ze geconfronteerd met andere opvoedingsgewoonten en –stijlen, de confrontatie zet ouders aan het denken over de eigen opvoedingstijl, het heeft een impact

- > Autonomie en verbondenheid:
  - Je identiteit ontwikkel je pas in contact met elkaar
Lijken 2 uitersten te zijn van een continuüm
Verbondenheid door het gevoel van het deel uitmaken van een groep (allemaal kinderen en ouder)
- > Ruimte als middel
  - Waar mensen samenkomen en zich kunnen terugtrekken
  - Zeer bewust mee bezig op ontmoetingsplaatsen
  - Voorbeelden:
    - In Baboes is er een inkomsgas, dit is de plaats waar de verwelcoming gebeurt en de overgang van het gezin naar de ontmoetingsplaats wordt gemaakt.
    - Baboes heeft een muur met het stratenplan van de buurt, dit wordt vaak gebruikt en creëert verbondenheid
    - Wereldbol waarop mensen aanduiden vanwaar ze komen

Doelgroep

De meeste ontmoetingsplaatsen kiezen als doelgroep 'alle gezinnen uit de buurt', er zijn enkele ontmoetingsplaatsen die gericht zijn op maatschappelijk kwetsbare groepen.

- > Er worden verschillende strategieën gehanteerd om de doelgroep te bereiken. Via actieve promotie kan er een grotere sociale mix bereikt worden:
  - Werken via mond-aan-mond reclame heeft als effect dat er veel ouders van dezelfde sociaal-economische klasse naar de ontmoetingsplaats komen
  - Werken via mond-aan-mond reclame en daarbovenop nog andere acties kan ervoor zorgen dat er verschillende sociale groepen bereikt worden

Enkele accentverschillen tussen ontmoetingsplaatsen :

- > focus op ouder-kind relaties - alle relaties
- > profilering in de buurt, 'het krijgen van een eigen identiteit, hierdoor krijgen mensen het gevoel 'dit is van ons' en dragen ze er mee zorg voor.

Verskillende mogelijke kernelementen van ontmoetingsplaatsen werden tijdens het dialoogmoment overlopen.

- > Belang van het streven naar eenvoud.
 Kan elke buitenschoolse opvang, parkplein niet een locatie voor ontmoeting zijn als je maar mensen blijft samenbrengen.
- > Groeps grootte : hoe groot moet een groep zijn om succesvol te zijn ?
  - 8 à 10tal kinderen
  - het reguleert meestal zichzelf: als het te druk wordt, zullen sommige ouders automatisch de ruimte verlaten
  - piekmomenten zijn bij Baboes op zaterdag-voormiddag en donderdag namiddag
  - het is belangrijk om de grootte van de groep te bewaken om de doelstelling te behouden
- > Wat ondersteunend is voor ouders, is vaak heel verschillend.
  - Dit kan een ontmoetingsplaats zijn, maar hoeft niet
  - Je moet bij de ouders laten wat ze vinden op de Ontmoetingsplaatsen
  - Waarom ouders komen naar een ontmoetingsplaats, maakt niet echt uit
  - Kan een ontmoetingsplaats gezien worden als een variante van een kinderopvang:
    - Samen met je kind kan je naar een ontmoetingsplaats gaan
    - Bij een kinderopvang laat je je kinderen achter, dit kan een behoefte zijn van ouders (los van het feit of de ouders werken of niet)

> Rol van de onthaalmedewerker

- Verwelkomen
- Het verbindend zijn
- Veel sensitiviteit van de medewerker om te zien 'wat heeft die ouder nodig'

> De ruimte als middel vormt een deel van de kern.
 Voorbeeld : in de ruimte die er was, vond geen ouder-kind ontmoeting plaats. De kinderen speelden apart van waar de ouders zaten. Toen ze verhuisd waren naar een kleine ruimte, ontwikkelde zich een andere dynamiek en kwam er meer interactie

> De ligging van de ontmoetingsplaats is essentieel voor de werking:

- Baboes wou een sociale en culturele mix, het bevindt zich op de scheiding tussen 2 wijken, moet buurtgericht werken
- Een voorziening moet er ook zijn voor die mensen uit de buurt (dit wil niet zeggen dan mensen van buiten de buurt niet welkom zijn, maar als er mensen van uit een andere buurt komen, zijn het meestal behoevende mensen)

> Ontstaan van ontmoetingsplaatsen

Dit kan via verschillende trajecten:

- Vanuit een nieuw initiatief, voorbeeld: Baboes is ontstaan vanuit een beleidskeuze
 Vanuit een behoefte/vraag die leefde in een bestaande voorziening

> Naast het overlopen van de kernelementen waaruit ontmoetingsplaatsen bestaan, werd ook stilgestaan bij het formuleren van een aantal kritische reflecties.

- Ontmoetingsplaatsen zijn een piste die verdedigd dienen te worden, naast aanbodgerichte opvoedingsondersteuning
- Er zijn ontmoetingen op alle niveaus en in verschillende gradaties nodig
- Uitdaging om lokale partners warm te maken voor Ontmoetingsplaatsen
- Verheugd dat mensen hierover willen verder denken en werken, enthousiast worden door de kinderen
- De kleinschaligheid is niet erg, het vrijblijvende en het belang van ruimte maken een groot deel van de kern uit
- Buurtgericht werken en samenwerking met partners lijkt erg belangrijk bij Ontmoetingsplaatsen
- De “bevolkingsexplosie” in Brussel wordt vaak geproblematiseerd daardoor worden vele mooie initiatieven vergeten zoals Ontmoetingsplaatsen
- Vaak worden initiatieven meegepakt door de kracht van de grote getallen. Dit verengt variatie in de initiatieven
- Kleinschaligheid in perspectief plaatsen: het is niet maar gemiddeld 8 kinderen, maar het aantal gezinnen die we bereiken. De cijfers binnen hun context plaatsen. Zie hiervoor bijvoorbeeld de evaluatie van Baboes: beschikbaar in het documentatiecentrum van www.expoo.be (<http://www.expoo.be/kennisdocumenten/opvoeden-in-brussel-evaluatie-van-baboes-de-brusselse-ontmoetingsplaats-voor-ouders>)

Welke doelstellingen en doelgroep kan je (niet) bereiken met ontmoetingsplaatsen ?

De inleiding gebeurde door Katelijne De Brabandere. Katelijne werkt voor het vormingscentrum VCOK. Ze heeft meegewerkt aan het project 'Opvoeden in Brussel'. waaruit de eerste Nederlandstalige ontmoetingsplaats in Brussel, Baboes, is voortgekomen. Het VCOK stond ook in voor de basisopleiding van de medewerkers van Baboes en van de Speelbabbel (Antwerpen). Het VCOK zit ook in het Vlaamse Netwerk Ontmoetingsplaatsen.

De vraag die we stellen in deze dialoogtafel is niet enkel wélke doelstellingen en –groepen je bereikt, maar ook hoe je die bereikt.

Kateljine bestudeerde een aantal websites van verschillende ontmoetingsplaatsen en merkt volgende zaken op.

De doelstellingen van een ontmoetingsplaats zijn gekoppeld aan de visie van die ontmoetingsplaats. Baboes is bijv. geïnspireerd door het Italiaanse model 'Spazio Insieme', de SpeelOdroom, de Speelbrug en de Speelcité door het Franse model 'Maison Verte'. Toch zijn er heel wat overeenkomsten. Alle voornoemde Nederlandstalige Ontmoetingsplaatsen geven twee clusters weer van redenen waarom ouders naar een ontmoetingsplaats kunnen komen: ontwikkelingsbevordering en –stimulering van kinderen enerzijds en opvoedingsondersteuning anderzijds.

Ontwikkelingsbevordering en –stimulering:

- Ontmoetingsplaatsen profileren zich als plaats waar kinderen in alle mogelijke facetten van de ontwikkeling worden uitgedaagd: motoriek, taal, sociaal en emotioneel
- Een ontmoetingsplaats is een plek voor kinderen waar ze op een rustige, vertrouwde manier kunnen spelen, maar toch op een manier die anders is dan thuis: ander spelmateriaal, andere inrichting en andere kinderen
- Een ontmoetingsplaats is een plek waar je andere leeftijdsgenoten kan tegenkomen. De kind-kind-

relatie komt sterk naar voor; het leren omgaan met leeftijdsgenoten als goede voorbereiding op de kinderopvang of naar school gaan.

- Stimulering van taalontwikkeling (in Baboes te Brussel komt ook de meertaligheid als thema sterk naar voren).
- Kinderen leren afstand nemen van hun ouders, in het bijzijn van hun ouders.

Opvoedingsondersteuning:

Ontmoetingsplaatsen profileren zich als plaatsen waar ouders sociale en/of emotionele steun kunnen verkrijgen. Ze ontmoeten andere ouders, wisselen tips en ervaring uit, komen tot rust, komen in confrontatie met andere opvoedingsstijlen.

Gemeenschapsvorming:

In de ontmoetingsplaats Baboes staat ook de gemeenschapsvorming en sociale cohesie op de voorgrond.

Baboes wil een plaats zijn waar in de grootstad gezamenlijkheid kan ervaren worden over socio-economische en etnisch-culturele grenzen heen. Door de gemeenschappelijkheid van heel wat opvoedingsvragen kunnen kinderen een zeer goed bindmiddel voor contacten tussen ouders. Er wordt veel aandacht besteed aan verbondenheid met anderen en respectvol omgaan met diversiteit. Ook kinderen komen er in aanraking met andere talen en culturen.

De doelgroep voor ontmoetingsplaatsen zijn alle kinderen tussen 0 en 4 jaar en hun opvoedingsverantwoordelijken.

Sommige ontmoetingsplaatsen benoemen wel duidelijk mama's én papa's. Wanneer je spreekt van 'ouders' voelt de moeder zich vaak het meest aangesproken.

Hoe kunnen de doelstellingen van een ontmoetingsplaats bereikt worden?

- Door het inzetten van begeleiders / onthaalmedewerkers.
- Door het gebruiken van de ruimte ('De ruimte als derde opvoeder').

Hoe weten we dat we de doelstellingen en doelgroep bereikt hebben?

- Door het gebruik van fiches die de onthaalmedewerkers invullen na elk openingsmoment en waarin ze vertellen wat hun kijk was op die dag.
- Door het bijhouden van registratiegegevens, maar met zoveel mogelijk behoud van de anonimiteit. Doorgaans registreert men de naam van het kind, de leeftijd van het kind en de relatie met de opvoedingsverantwoordelijke die mee is gekomen naar de ontmoetingsplaats. In Baboes registreert men tevens de taal die gesproken wordt tussen het kind en de aanwezige opvoedingsverantwoordelijke.
- Door het koppelen van de registratiegegevens aan de fiches van de onthaalmedewerkers. Zo kan men erachter komen wanneer ouders het meest komen, kan men bezoekerspatronen achterhalen, ...
- Door een (jaarlijkse) bevraging van de ouders. Zo komt men er achter welke betekenisverlening ouders geven aan de ontmoetingsplaats. Dit is erg belangrijk. Of het effect van opvoedingsondersteuning bereikt is, kunnen onthaalmedewerkers niet makkelijk observeren. Je kan enkel achterhalen of ouders zich ondersteund weten in hun opvoeding door hen hierover te bevragen.

Ontmoetingsplaats Baboes werd op deze manier geëvalueerd door de vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit Gent. Hieruit bleek dat Baboes een gevarieerd publiek bereikt. Men bereikt zowel een culturele als een gendermix, alsook bereikt men zowel gezinnen onder de armoedegrens als welstellende gezinnen. Baboes bereikt deze diversiteit

door een beleid van voortdurende bekendmaking naar doorverwijzers en naar organisaties uit te buurt die ook met de doelgroepen werken (inloopteams, kinderopvang, buurthuizen, consultatiebureaus van Kind en Gezin,...). Nog een bevinding uit het onderzoek was dat alle openingsmomenten snel bezet waren, waardoor besloten werd het aantal openingsmomenten uit te breiden. Het meest geschikte moment voor ouders zijn namiddagen doorheen de week.

Achterhalen of de doelstellingen rond opvoedingsondersteuning gehaald worden, kan enkel gebeuren door de ouders zelf te bevragen. Enkel observaties kunnen niet uitwijzen of ouders zich effectief ondersteund voelen in de opvoeding van hun kinderen. Uit onderzoek blijkt dat ontmoetingsplaatsen de doelstellingen rond opvoedingsondersteuning bereiken. Kinderen zijn vaak makelaar voor relaties tussen ouders. Voor ouders die geen sociaal netwerk hebben, is een ontmoetingsplaats een manier om een ouderlijk netwerk te hebben. Bovendien worden ontmoetingsplaatsen door ouders ervaren als een verbreding van het opvoedingsmilieu thuis.. Ouders vinden het namelijk leuk om hun kind op een andere manier bezig te zien dan thuis. Dit verruimt de kijk die ze hebben op hun kind. De houding ten opzichte van hun eigen kind wordt ook beïnvloed doordat ze andere ouders en de onthaalmedewerkers op een andere manier zien omgaan met hun kind(eren). Ontmoetingsplaatsen kunnen ook een sterk effect hebben op de ouder-kind-relatie. Zo blijkt een ontmoetingsplaats ook voor ouders een goede voorbereiding op het loslaten van het kind in het kader van kinderopvang of school.

De doelstellingen rond ontwikkelingsstimulering en -bevordering worden voor bijna alle kinderen gehaald. De kind-kind-relatie wordt bijvoorbeeld sterk bevorderd. Kinderen leren omgaan met elkaar en met verschillende regels. Ontmoetingsplaatsen hebben dus een ontwikkelingsbevorderend en sterk socialiserend karakter.

Zijn ontmoetingsplaatsen nu een succesverhaal? Vast staat dat de doelstellingen zeer waardevol zijn en bereikt kunnen worden als er genoeg middelen geïnvesteerd worden en als de werking constant wordt geëvalueerd.

Aan de dialoogtafel werd verder ingegaan op :

> Bezoekerspatronen: worden de beoogde effecten / doelstellingen ook bereikt met eenmalige contacten? Ontmoetingsplaats het Speelhuis uit Antwerpen (een ontmoetingsplaats ingebed in een Inloopteam) brengt aan dat als mensen vaker komen, de effecten sneller en beter bereikt worden en men stimuleert dus ouders om terug te komen. Ook het Inloopteam van Anderlecht, Huis der Gezinnen, zit met deze vraag. Het aantal mensen dat bij hen eenmalig komt, blijft hoog liggen. Ligt dit aan het feit dat de doelgroep kwetsbare gezinnen zijn? Wat is hun motivatie en kunnen en moeten we hier iets aan doen?

Een ontmoetingsplaats die niet ingebed is in een Inloopteam, is veel laagdrempeliger. Eigenlijk is het dan geen probleem dat ouders slechts eenmaal komen. Dit is zelfs een sterkte van een ontmoetingsplaats; het feit dat je één keer kan komen en niet moet terugkomen, maakt een ontmoetingsplaats laagdrempelig. Er hangt geen heel proces aan vast van 'moeten terugkomen'. Dus de vraag 'worden je doelstellingen bereikt als ouders maar één keer komen', hangt af van welke doelstellingen je stelt.

Het opzet van ontmoetingsplaatsen is ook om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling. Dit kan niet wanneer zij één keer komen. Inloopteams stellen bepaalde resultaten voorop. Het is dus niet evident om een ontmoetingsplaats in te bedden in een Inloopteam. Er kan ook de vraag gesteld worden of het voor ouders nog wel duidelijk is voor welk aanbod ze komen.

In Baboes heeft men een grote variatie aan bezoekerspatronen, met veel intervallen (sommige ouders komen bijvoorbeeld een paar maanden niet en dan 'plots' elke week). Wel merkt men dat ouders die toegeleid worden vaak maar eenmalig komen. Dit kan te maken hebben met het feit dat er onvoldoende en onzorgvuldige informatie-uitwisseling en communicatie is tussen de toeleider en de ouder.

Ook kan het zijn dat de drempel hoger wordt wanneer je een volgende keer zonder begeleider moet terugkomen. Hierbij moet wel gesteld worden dat het voor toeleiders (bijvoorbeeld Kind en Gezin) ook niet altijd even evident is. Het is niet altijd makkelijk om te weten naar waar je juist toe leidt, er is niet altijd voldoende info.

De term 'ontmoetingsplaats' wordt ook voor van alles en nog wat gebruikt. Het is op de duur nog moeilijk om te weten wat dit juist inhoudt. Ook doet er zich in de doorverwijzing naar een ontmoetingsplaats een tegenstrijdigheid voor: een ontmoetingsplaats is een informeel iets. Wanneer er wordt toegeleid, is dit contextgericht en meer probleemgericht.

> Maatschappelijk kwetsbare gezinnen zijn een erg specifieke groep. Is het creëren van aparte ontmoetingsplaatsen voor deze doelgroep wel een goed idee? Of kan men beter in buurten waar deze gezinnen wonen een plaats te zoeken waar men elkaar al ontmoet (bijvoorbeeld buurtwerkingen) en daar de werking in te planten.

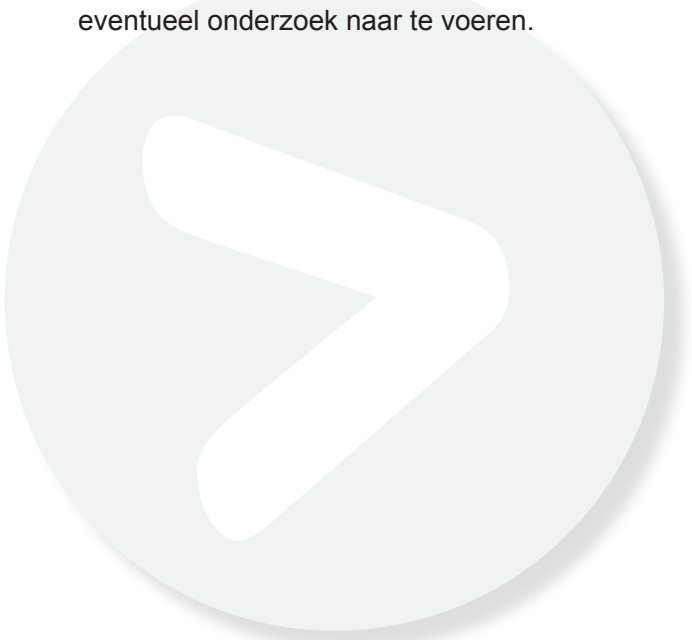
De term ontmoetingsplaats omvat dus verschillende soorten werkvormen. Ontmoetingsplaatsen die een sociale mix nastreven vinden dat het wel werkt. Het feit dat elke ouder er samen is met zijn of haar kind, verbindt hen. Bovendien is het net de sterkte van een ontmoetingsplaats dat ouders nieuwe ouders leren kennen en niet enkel omgaan met ouders die ze al kennen, en dat zo de sociale cohesie wordt versterkt.

Er wordt de opmerking gegeven dat er van ouders een bepaalde vaardigheid wordt gevraagd als ze naar een ontmoetingsplaats komen: de openheid om de confrontatie met andere culturen en opvoedingsstijlen aan te gaan. Dit heeft niet noodzakelijk iets te maken met het al dan niet kansarm zijn.

- > Verschillende opvoedingswinkels denken ook aan de inrichting van een ontmoetingsplaats. Het blijft een moeilijk gegeven: hoe verkoop je je, hoe profileer je je, wie bereik je dan? Een 'ontmoetingsplaats' is een vaag begrip, wat is nu nog een ontmoetingsplaats? Dit naar gezinnen toe helder krijgen, is een moeilijke opdracht. Anderen denken aan een mobiele ontmoetingsplaats als concept. In elk geval is het belangrijk voor ogen te houden dat de ruimte is van groot belang in het concept van de ontmoetingsplaats.

Als je ervoor kiest een ontmoetingsplaats in te bedden in een andere werking, moet je er misschien voor zorgen dat deze plaats geen andere verwachtingen oproept. De ruimte moet neutraal zijn. Kan bijv. de combinatie met de plaats voor pedagogische adviesgesprekken of doe je dit beter op een aparte locatie ?

Vanuit meer landelijke regio's stelt men zich ook de vraag of een ontmoetingsplaats effecten zal hebben. Buurtwerking of buurtgerichtheid is er veel minder dan in stedelijke contexten. Toch kan aangenomen worden dat ook ouders in landelijke gebieden nood aan sociaal contact hebben. De deelnemers van de dialoogtafel vinden dit een interessant thema om eventueel onderzoek naar te voeren.

Verslag dialoogmoment 3

Hoe organiseer je een ontmoetingsplaats? Wat zijn de uitgangspunten in de werking?

Inleider van deze dialoogtafel is Christine Faure, coördinator van Opvoeden in Brussel en Baboes.

- > De uitgangspunten van ontmoetingsplaats “Baboes” zijn gelijkaardig aan de uitgangspunten die opgenomen zijn in de visietekst van het Vlaams Netwerk Ontmoetingsplaatsen (cfr. tekst in documentatiecentrum op de www.expoo.be <http://www.expoo.be/kennisdocumenten/ontmoetingsplaatsen-voor-kinderen-en-ouders>

Hierbij werd een gemene deler gezocht tussen de verschillende bestaande ontmoetingsplaatsen.

De uitgangspunten van een ontmoetingsplaats hebben ook te maken met een bepaalde visie op ouderschap en opvoeding:

Onzekerheid, twijfels, vragen,... over de opvoeding van de kinderen, zijn eigen aan elke ouder, los van nationaliteit, sociale status,... enz. Het betreft ook twijfels en vragen waarover een ouder niet perse met een professional wil spreken, maar eerder over wil uitwisselen met andere ouders.

Ontmoetingsplaatsen bevinden zich in het overgangsgebied tussen het publieke en private. Het is als het ware een “publieke living”. Het is een geborgen plaats, maar je kiest het aanwezige publiek niet.

Opvoedingsplaatsen zijn bij uitstek een werkvorm die duidelijk maken dat je niet alleen opvoed. Het is een gemeenschapsvorm. Binnen de ontmoetingsplaats worden contacten gelegd die daarbuiten verder gezet worden. De ontmoetingsplaatsen participeren ook in de ruimere buurt.

Kinderen worden binnen de ontmoetingsplaats als volwaardige personen beschouwd. Ze worden ook telkens rechtstreeks aangesproken.

- > Bij het organiseren van een ontmoetingsplaats is het van belang om stil te staan bij de “ruimte” en de “begeleider” van de ontmoetingsplaats.

Het begrip “ruimte” slaat zowel op de fysieke ligging van je ontmoetingsplaats, als op de inrichting van je ontmoetingsplaats.

Ligging

De inbedding in de buurt is van belang voor de werking van je ontmoetingsplaats. Indien het de bedoeling is om met een ontmoetingsplaats een sociale mix van ouders te bereiken, zal dit moeilijk zijn wanneer de ontmoetingsplaats gelegen is in een buurt met één specifieke populatie .

- Baboes is gelegen naast een school en kinderdagverblijf. Een plaats waar mensen voorbijkomen en nieuwsgierigheid opgewekt wordt.

Inrichting

De inrichting van een ontmoetingsplaats dient bewust te gebeuren. Deze bepaalt immers mee wat in je ontmoetingsplaats “zal gebeuren”. Het is een uitdaging om een ruimte in te richten die een aangename en rustgevende sfeer weet te treffen. Daarbij is het een oefening om voor kinderen een uitdagende, maar toch veilige omgeving te creëren. Daarnaast dient de ruimte ouders uit te nodigen tot zowel groepsinteracties als privé-interacties. Met “hoeken” werken is hiervoor zinvol.

- In Baboes:
  - Inkom-sas met blik op de binnenruimte: als het ware in twee keer binnenkomen. Geeft mogelijkheid aan kinderen om even “de kat uit de boom te kijken”, om niet overdonderd te worden,...

- Elk gezinslid wordt persoonlijk welkom gegeten.
  - Schrijfbord: centraal. Hierop worden de namen van elk aanwezig kind + hun leeftijd genoteerd. Ouders en kinderen zien in één blik wie nog aanwezig is en of er kinderen van gelijkaardige leeftijd aanwezig zijn. Kan uitnodigen tot interactie,...
  - Stratenplan: ouders en kinderen kunnen visueel aanduiden waar ze wonen
  - 3 huisregels: (1) schoenen uit in ballenbad; (2) eten moet aan tafel; (3) groene lijn die de keuken voor volwassenen afgrenst van de rest van de ruimte mag niet door kinderen overschreden worden.
  - Babyhoek: rustige zithoek, nodigt uit tot privégesprekken
  - Lege kaders aan de muren ~ naar analogie met idee achter de ontmoetingsplaats: willen een kader aanbieden (tot ontmoeting), maar de invulling ervan wordt opengelaten, invulling kan voor iedereen anders zijn.

Begeleiding

Keuze om de ontmoetingsplaats door professionelen en/of door vrijwilligers te laten begeleiden.

In Baboes: gekozen voor 2 vaste, professionele begeleiders.

Voordeel: worden vertrouwde figuren voor regelmatige bezoekers en is organisatorisch eenvoudiger

Nadeel: weinig mensen om op moeilijke momenten mee te 'dragen'. Zou wel eens verfrissend kunnen zijn om daar andere personen te zetten.

Rol van de begeleiders is deze van gastheer, gastvrouw. Het is de bedoeling dat zij de aanwezigen op hun gemak stellen.

Begeleiders dienen niet beoordelend te zijn, niet met hun eigen verhaal tussen te komen. Ze dienen om te gaan met de ambivalentie tussen het zijn van de gastvrouw/gastheer, maar toch ook sober te zijn in het tussen komen. Het is belangrijk om zich van deze ambivalentie bewust te zijn.

• Praktisch

Openingstijden: bepalen mee wie je bereikt

- Baboes is op verschillende dagdelen gedurende de week en op zaterdag geopend. Deze mix aan openingstijden moet aan mensen in verschillende situaties de kans geven om lang te kunnen komen

Kostprijs: wordt er een bijdrage gevraagd of niet ?

- Langskomen in Baboes is gratis. Sommige ontmoetingsplaatsen vragen een symbolische bijdrage (2€) als toegang of bij verbruik van drankje. In Baboes werd er bewust gekozen om NIETS te vragen. Zelfs een symbolisch bedrag kan voor sommige gezinnen al een drempel betekenen.

Werving:

Er dienen constante inspanningen geleverd te worden om ouders en kinderen uit verschillende sociale lagen te bereiken. Je kan niet enkel rekenen op mond-aan-mond-reclame. Dit houdt immers het risico in dat telkens uit dezelfde sociale groep geput wordt

Aantal aanwezigen: dit bepaalt ook sterk de sfeer en de interacties

- Baboes evolueerde van een aanwezigheid van ongeveer 8 kinderen per openingsmoment, naar een aanwezigheid van een 13-tal verschillende kinderen per openingsmoment. We kampen af en toe met té drukke momenten.

In het dialoogmoment werd uitgewisseld over volgende onderwerpen :

> financiering van een ontmoetingsplaats?

Voor elke ontmoetingsplaats anders. Zo ontvangt Baboes bijvoorbeeld subsidiëring van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC): enveloppe in kader van het Stedenfonds, De Speelbrug in Antwerpen ontvangt dan weer projectsubsiëring van Kind en Gezin. Andere ontmoetingsplaatsen draaien voor een deel op een mecenas (zoals de SpeelOdroom) aangevuld met een subsidie van de lokale overheid ....

Moet wat inventief zijn om de nodige middelen bij elkaar te krijgen. Er bestaan immers geen structurele erkennings- en/of subsidiëringmogelijkheden voor ontmoetingsplaatsen.

Mogelijke partners: VBJK, Kinderdagverblijven, Kind & Gezin, spelotheek, ...

Het inloopteam van Gent organiseert bijvoorbeeld ook een ontmoetingsplaats. 'Ontmoeten' is altijd al een functie geweest in de inloopteams, nu een evolutie te zien naar "ontmoetingsplaatsen". Zij hebben hiervoor geen aparte middelen en/of personeel, deze werden gezocht in eigen organisatie. Als locatie voor hun ontmoetingsplaats: een buurtgerichte kinderopvang. Hierdoor is hun ontmoetingsplaats enkel op zaterdag geopend. Tegelijk wordt voor de oudere kinderen van het gezin in een naburig lokaal opvang voorzien. De beperkte openingsmogelijkheden worden NIET als een voordeel gezien!

> Is een ontmoetingsplaats enkel geschikt in grootsteden? Of werkt het concept ook in kleinere plattelandsgemeenten?

Een gemeentelijke context zal zeker anders zijn dan een grootstedelijke context. De behoefte van ouders om ervaringen uit te wisselen over de opvoeding van hun kinderen is echter dezelfde.

Voor kleinere gemeenten zal het moeilijk zijn om een vaste locatie en personeel te voorzien

voor het effectief opstarten/openhouden van een ontmoetingsplaats. Er kan echter ook op een meer creatieve manier gezorgd worden om mogelijkheden tot ontmoeting te creëren. Het gaat voornamelijk om het maken van tijd en ruimte voor ontmoeting. Zo kan bijvoorbeeld een ontmoetingsplaats gecreëerd worden die verschuift in de ruimte. Bij het organiseren van een informatieavond voor ouders kan er gekozen worden om de lezing kort te houden en een afsluitende receptie te voorzien waarbij de ouders elkaar kunnen ontmoeten,...

In scholen kunnen bijvoorbeeld ontbijtkransen ingericht worden, waar ouders rond een bepaald thema kunnen samenkomen,...

> Is er in een ontmoetingsplaats ook structurering in tijd voorzien? Bijvoorbeeld: blijftijd, eten, opruimen,...

Neen, de ervaring leert dat dit zichzelf structureert. Wanneer één iemand start met eten, volgen de anderen en schuiven mee aan tafel, bij vertrek wordt er opgeruimd,...

De blijftijd is variabel.

> waar en hoe promotie voeren?

Bekendmaking dient continu te gebeuren. Zo wordt o.m. aan werving gedaan via consultatiebureaus van Kind & Gezin, in kinderdagverblijven, in moedergroepen, via thuisbegeleidingsdiensten, informatie in inburgeringscursussen voor nieuwkomers,...

De ervaring leert dat ouders die "uit zichzelf" komen, eerder geneigd zijn om terug te komen. Ouders die doorgestuurd worden, ziet men minder vaak nog terugkomen. Een aantal ontmoetingsplaatsen tracht toeliders ook bewust "buiten de deur" te houden. Ouders mogen begeleid worden tot aan de ontmoetingsplaats, maar daar neemt de begeleider van de ontmoetingsplaats het over.

> Is het voor alle ouders duidelijk dat ze hun kinderen niet kunnen afzetten? Dat het de bedoeling is om zelf met hun kind bezig te zijn?

Hierbij wordt gewezen op het belang van een goed onthaal, waarbij de ouders duidelijk uitleg krijgen over wat wel en niet de bedoeling is van een ontmoetingsplaats.

Wat betreft de omgang tussen ouder en kind: niet elke ouder die komt, is met zijn kind bezig. Het is een zoeken naar een evenwicht tussen enerzijds ouders op adem laten komen, en anderzijds ouder en kind op elkaar betrekken (verbindend werken tussen ouder en kind).

De mate waarin dit actief wordt opgenomen verschilt tussen de ontmoetingsplaatsen.

> Wat wanneer ouders hulp vragen?

Dan wordt getracht om mensen op weg te zetten naar organisaties/partners die hen daarbij kunnen helpen. Er wordt geen hulpverlening opgestart in een ontmoetingsplaats. Wel kan de begeleider de ouder helpen om een afspraak te maken,.... enz

Je kan als begeleider ook ouders elkaar daarin laten helpen. Hierbij moet je als begeleider goed in de gaten houden dat geen foutieve informatie gegeven wordt.

> Waar zijn ontmoetingsplaatsen te verzoenen met de sociale functie binnen de kinderopvang? Is een combinatie kinderopvang – ontmoetingsplaats mogelijk?

Er wordt verwezen naar het voorbeeld van De Wigwam (Kinderdagverblijf Kessel-Lo).

Het is mogelijk, maar niet gemakkelijk. Dient met een aantal aspecten rekening te houden: gaat om dezelfde ruimte waar ouders hun kinderen afzetten en tegelijk dan ook samen aanwezig zijn (verwarring kinderen), de begeleider heeft in de twee settings een andere rol, niet elke begeleider in de kinderopvang heeft de capaciteiten om de ontmoetingsmomenten te begeleiden,... Het is misschien evidentier om

ontmoeting in de kinderopvang en/of school te faciliteren door de haal-en brengmomenten te rekken. Benutten waar ouders elkaar al tegenkomen,...

Concluderend:

Elke ouder kan iets verschillend terugvinden in een ontmoetingsplaats. De ene ouder gaat voor zichzelf, de andere ouder gaat in functie van socialiseren van zijn kind.

Over aspecten als de ligging, de ruimte, de begeleiderhouding dient bewust nagedacht te worden. Elk van deze aspecten zal een invloed hebben op hoe de ontmoetingsplaats er zal uitzien. Er bestaat niet zomaar een over te nemen model voor een ontmoetingsplaats. Het is van belang de context en de noden ter plaatse te bekijken en aanpassingen in functie daarvan te maken.

Verslag dialoogmoment 4

Welke competenties worden verwacht van de begeleiders en hoe zorg je voor ondersteuning?

Lie Gheeraert en Jean-Pierre Van Eeckhout van De Speelbrug vertellen hun ervaringen.

Het gaat hem in de eerste plaats niet om het aanleren van een bepaalde techniek die zou te vatten zijn in een aantal identificeerbare competenties. Vooral **attitudinale competenties** zijn vereist om deze functie adequaat uit te voeren. Deze zijn echter niet altijd te concretiseren in een exhaustief competentieprofiel. Men selecteert potentiële medewerkers op basis van het voldoen aan een bepaalde houding, niet op basis van een vaardighedenpallet. Wel stuurt men een basistekst van de werking op ter inleiding in het specifieke projectdomein. Meteen selecteert men naar een bepaald profiel. Men dient ook langs te komen voor een kennismakingsgesprek waarbij men, zonder te vervallen in een sollicitatie, de kandidaat evalueert op basis van dat profiel. Men wordt echter niet beoordeeld via accreditatie of op zijn kennis van het domein, maar dus eerder op het beantwoorden aan een houding.

De houding waarover men het heeft valt te beschrijven als een **'levensgeestdrift'** waarmee men wil duiden op het belang van geestigheid, met een accent op de gedrevenheid of passie van de medewerker en de wil om zicht te bekommeren om kinderen en ouders⁷, waarin een zekere intentionaliteit vervat zit. Men moet in ieder geval gevoelig zijn voor de beleving van kinderen en ouders. Als we kijken naar het diploma van de meeste werknemers, zien we een zekere diversiteit (gezinswetenschappen, ergotherapie, maatschappelijk werk, onderwijs, vroedvrouw, psycholoog, psychoanalyse) met een overwicht aan opleidingen in de menswetenschappen. Dit zou logisch gezien voortvloeien uit een gevoeligheid met deze thematiek. De empathie die men verlangt van de medewerkers is waarschijnlijk voor een deel geïnduceerd door de opleiding in deze terreinen. Hieraan gekoppeld moet men **zich** ook durven

bevragen, en moet men voortdurend openstaan om **bevraagd te worden**, en vooral dan door zichzelf. "Waarom intervenieer ik zo?", "Waarom doe ik dit?", "Wat gebeurt er hier nu?", zijn vragen die duiden op de aanwezigheid van deze competentie, die een enigszins kwetsbare opstelling veronderstellen. In een ontmoetingsplaats heeft de onthaalmedewerker een ondersteunende rol. Het is belangrijk dat hij in zijn omgaan met kinderen en ouders voortdurend zijn bijdrage in vraag stelt. Dergelijke reflexieve houding of introspectie zou vormt de kern van de competenties die een medewerker van een ontmoetingsplaats zou moeten hebben. Het gaat er niet om terug te vallen op dossierkennis. "We zien wel wat er gebeurt". Dit veronderstelt een mate van flexibiliteit, intuïtie en creativiteit. Hierbij aansluitend is het gewenst dat de medewerker tevens de kinderen en ouders bevraagt, in de hoop dat men zelf tot eigen antwoorden komt. Uiteindelijk is de ouder de deskundige als het op zijn eigen kinderen en de context waarin ze opgroeien aankomt. Een goede vraagstelling kan daarom zeer productief zijn voor de ouders omdat de vraag dan intrinsiek gefundeerd is, in plaats van extern opgelegd door een professionele instantie zoals informatiebrochures.

Dergelijk kritisch bevragen kan op verscheidene manieren gebeuren, waaronder het op een bepaalde manier inrichten van de ruimte.

Ondanks vele gelijkenissen is er een significant verschil tussen een ontmoetingsruimte en een ontmoetingsplaats. Het woord ontmoetingsplaats kan de indruk geven dat het een meetbare werkvorm is en suggereert een compulsief karakter – er moet iets 'plaatsvinden'. Een 'ruimte' biedt letterlijk ruimte en openheid. Er is geen sprake van beklemmende structuren of een patroon dat vastligt. Het is een lege ruimte waar allerlei dingen kunnen gebeuren binnen enkele kruitlijnen: de huisregels. Dat is de essentie van het concept: er moet ruimte zijn voor alles⁸. Een karakteristieke competentie voor de medewerker die hierbij aansluit is het 'positie kunnen nemen' in de ruimte op zo'n manier, dat men diversiteit kan ondersteunen zonder een notie van éénheid te cultiveren bij de bezoekers. Dit houdt in

⁷ Steeds wordt hiermee ook verwezen naar de voogd of begeleider van het kind

dat men niet steeds intervenueert in discussies tussen ouders, laat staan dat men dit doet vanuit zijn eigen professionaliteit. Men bezet echter wel de ruimte en investeert hierin. De medewerker mag geen decorstuk worden. De ruimte is er om gebruikt te worden. De interventies en de positie van de medewerker zijn eerder van belang. Hierbij ligt een groot verschil met de positie van een soort 'portier' of de functie van een vriendinnenclub. De medewerker speelt een derde in de relatie, kind-ouder.

Belangrijk is ook dat men alle vooroordelen aan de kant kan schuiven. Iedere nieuwe aanmelding is uniek en in essentie een onbeschreven blad. De ervaring van dit verschil, dit 'nieuwe', zou moeten aansporen tot verwondering bij de medewerker. Oplettendheid is ten slotte geboden zodat men kan letten op de non-verbale communicatie die er via ouder of kind plaatsvindt. Het kind fungeert dus mogelijks als een soort go-between tussen de ouder en de anderen en kan bepaalde informatie tonen aan de medewerker, die in staat moet zijn om deze informatie op te vangen vanuit een open en attente houding. In een ontmoetingsplaats is men ook steeds met twee medewerkers aanwezig. Zo heeft men soms een andere ervaring waarover men van gedachten kan wisselen. Men ziet het kind en/of ouder op een andere manier, of men ziet andere dingen.

Verder moet men inzien dat waarheid relatief is: men is geen drager van dé waarheid en laat dus best zijn rol als expert los. Indien men zich profileert als professioneel verandert er al iets in de ruimte. Men creëert tezelfdertijd mogelijks verwachtingen bij de ouders gezien deze een bepaald beeld hebben van een professioneel in de opvoedingsondersteuning. Derhalve zou men een positie moeten innemen van ondeskundigheid. Hierdoor ontstaat er wel een spanningsveld: de ouder vraagt zich misschien af of hij bepaalde topics (zoals het feit dat men fysieke straffen geeft) kan aanhalen. Dit zou misschien tot verontwaardiging kunnen leiden bij andere ouders. In dergelijk geval veronderstelt men dat de medewerker **zijn eigen weten buitenspel zet**, hoewel men verwacht wordt om tussen te komen. Allicht kan men tussenkomen, maar in eerste instantie vanuit

een eigen reflectie en eventueel daarna vanuit een professionele identiteit. Deze problematiek onderschrijft het belang van het zich afwachtend bevragen: "Kan ik hier tussenkomen?", "Wat is de meerwaarde dan van dergelijke interventies?". Indien er duidelijk sprake is van 'bad practices' vertrouwt men ook op de andere aanwezige ouders om te interveniëren vanuit hun positie als ouder, wat wil zeggen dat hun oordeel in principe evenveel waard is als dat van de andere ouder. De professional die in de medewerker schuilt moet dan 'op zijn tong bijten', gezien hij wordt gepercipieerd als een hoger gezag. Er is reflectie geboden met betrekking tot de positionering van de medewerker in de ontmoetingsplaats. Hij dient echter wel te zorgen dat men reageert. Zijn aanwezigheid zou de ouders moeten inspireren tot conversatie en reactie op hetgeen er zich afspeelt. Indien deze conversatie de vorm aanneemt van bv. culpabilisering ("Hoezo, jij weet niet hoe dat moet? Schandelijk.") is het gelegitimeerd om te interveniëren omdat dergelijke beschuldigingen nefast zijn voor het klimaat in de ontmoetingsplaatsen.

Het is niet de bedoeling dat men vervalft in het puur informatieve, maar mensen hebben nu eenmaal recht op antwoorden op hun vragen gerelateerd aan opvoedingsondersteuning. Je moet als pedagoog of psychiater er nu eenmaal iets mee doen. Indien een kind van twee jaar nog steeds niet loopt, of een moeder niet bewust lijkt te zijn van haar duidelijk mentaal achtergesteld kind, activeert dit bij de medewerker van de ontmoetingsplaats – die zoals we zeiden getekend moet zijn door een fundamentele bekommernis voor ouder en kind (de 'levensgeestdrift') – een alarmbel waaraan hij zich verplicht voelt te trekken. Non-interventie zou betekenen dat men de ouder in de steek laat. Uiteraard vertrouwt men op andere aanwezige ouders om dit vanuit hun positie te signaleren, maar indien deze ook niet op de hoogte zijn van ontwikkelingspsychologische stadia of er een sfeer van taboe heerst in de ruimte ontstaat er een spanningsveld. Vandaar het belang om zo'n ruimte in te richten met psychologische veiligheid. Een veiligheid waar de medewerkers aandacht hebben voor situaties van roddelen, of agressief gedrag. Als ouders met

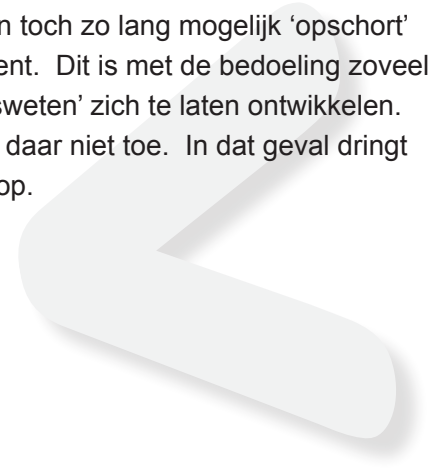
eventuele vragen komen kan men die eventueel beantwoorden buiten de uren (zie bv inloopteams) en vanuit een andere positie. De activiteiten die in de ontmoetingsplaatsen gebeuren vallen echter niet onder hulpverlening: het is een andere instap.

Er zijn vergaderingen gepland als vorm van intervisie voor medewerkers van ontmoetingsplaatsen. Deze gebeuren doorgaans zonder concrete agendapunten. Men vraagt louter wat bijgebleven is: "Wat heeft dit met jou gedaan?". Men zit samen zodat er de mogelijkheid is tot uitwisseling met elkaar: "Hoe doe jij dit?", "Hoe ga je daarmee om of hoe pak jij dit aan?". Men fungeert dus met andere woorden exact zoals een ontmoetingsplaats wordt veronderstelt te functioneren: het zich samen engageren in gesprekken, ontmoeten dus. Het fungeert dus eigenlijk ook als een vorming voor de medewerkers, gezien het hun reflexiviteit (het zich bevragen) cultiveert. Regelmatig worden er ook thema's of teksten besproken. Verder wordt er verteld aan de hand van voorbeelden uit de praktijk, zodat men zijn ervaring kan delen. Het is niet vereist om zelf kinderen te hebben en dus een concrete ervaringsbasis in 'opvoeden' genoten te hebben, maar een zekere gevoeligheid met hun opvoeding wordt uiteraard verondersteld.

Besluit:

Het lijkt me dat men liever niet spreekt van 'competentie', maar eerder van een soort 'ethos' dat men vooropstelt, een houding die zich niet noodzakelijk richt op het al dan niet hebben van concrete vaardigheden, maar het beantwoorden aan een zekere zijnswijze. Men moet in de eerste plaats 'aanwezig' zijn en de ruimte op een bepaalde manier inrichten zodat er iets kan gebeuren. Verder dient men zijn eigen 'kunde' aan de kant te plaatsen, in het voordeel van de 'kunst' er te zijn. Dit is essentieel om tot de beoogde houding te komen die toelaat dat men zich kan verwonderen. Als een ontmoetingsplaats reden heeft van bestaan dan is het net in het hanteren van het spanningsveld tussen deskundigheid die aanwezig is (zie de verduidelijking van de diploma's van de medewerkers), die dus wel

speelt, maar die men toch zo lang mogelijk 'opschort' als beslissingsmoment. Dit is met de bedoeling zoveel mogelijk een 'gezinsweten' zich te laten ontwikkelen. Mogelijks komt men daar niet toe. In dat geval dringt doorverwijzing zich op.

Verslag dialoogmoment 5

Moeten ontmoetingsplaatsen apart georganiseerd worden of moeten ontmoetingsplaatsen aansluiten bij plaatsen waar ouders al komen? ‘Heeft een Ontmoetingsplaats gelegen op plekken waar mensen komen een meerwaarde?’

Lieve De Wulf is coördinator van het inloopteam zITa in Brussel en bestuurslid bij Opvoeden in Brussel, de vzw die de Ontmoetingsplaats Baboes (eveneens in Brussel) heeft opgericht. Zij leidt de dialoogtafel in, vertrekkend vanuit haar praktijkervaring en binnen de contouren van deze twee invalshoeken (zITa en Baboes).

> ZITa: ouders kunnen er zowel voor groepsgerichte activiteiten als voor individuele ondersteuning terecht. Een inloopteam heeft als opdracht integrale en laagdrempelige preventieve opvoedingsondersteuning te bieden aan kansarme gezinnen met kinderen tussen 0 en 3 jaar (of 6 jaar in geval het om niet-schoolgaande kinderen gaat) en aan kansarme zwangere gezinnen. Het werken aan ontmoeting neemt een belangrijke plaats in omdat dit een manier is om aan ‘vertrouwen’ te werken, wat zeker voor deze doelgroep veel aandacht verdient. Daarnaast is ontmoeting organiseren ook een manier om aan sociale netwerking te werken. Het inloopteam organiseert elke dinsdagnamiddag een kledingruil voor ouders die kinderkledij willen ruilen en/of andere ouders willen ontmoeten terwijl de kinderen kunnen spelen. Het inloopteam is dus geen Ontmoetingsplaats maar zorgt voor een wekelijks ontmoetingsmoment op een plek waar ouders al samen komen. Het is met andere woorden een vorm van vindplaatsgericht werken.

> Baboes: is een Ontmoetingsplaats in hartje Brussel, op een boogscheut van zITa en gelegen naast een kinderopvang (dus ook een plek waar ouders elkaar mogelijk ontmoeten). Ouders, grootouders of andere

opvoedingsverantwoordelijken kunnen hier, samen met hun kind(eren) tot ±4 jaar, terecht. De kinderen kunnen er spelen, in het gezelschap van hun (groot) ouders of andere opvoeders en deze laatsten kunnen er ook een tas koffie/thee drinken en een praatje maken met de andere (groot-)ouders. Er is steeds een begeleider/onthaalmedewerker aanwezig die pas intervenueert wanneer hij of zij dat echt nodig acht maar in principe blijft hij/zij op de achtergrond om de ontmoeting tussen de opvoedingsverantwoordelijken onderling (en hun kinderen) zo natuurlijk mogelijk te laten verlopen.

> In het concrete geval van zITa gaat de voorkeur naar een aparte Ontmoetingsplaats in plaats van deze te laten aansluiten op de plek waar ouders al komen, in dit geval het inloopteam. Dit wordt als volgt verduidelijkt:

De sociale mix bij een aparte Ontmoetingsplaats is veel groter dan bij een doelgroepgericht ontmoetingsmoment (bvb kansarme gezinnen). De gemeenschappelijkheid bij een Ontmoetingsplaats betreft immers het ‘ouder-zijn’ op zich (ongeacht sociale of culturele positie). Maar bekeken vanuit specifieke doelgroepen (bvb binnen de inloopteams) zijn ontmoetingsmomenten laagdrempeliger dan Ontmoetingsplaatsen en veel meer gericht op de specifieke doelgroep zelf. Voor de ouders die er aan toe zijn, kan een eventuele toeleiding vanuit een ontmoetingsmoment (bvb gekoppeld aan kledingruil bij zITa) naar een Ontmoetingsplaats (bvb Baboes) een positieve kans zijn om eens uit het milieu van kansarmoede te stappen en andere ouders te ontmoeten. Vanuit ‘empowerment’ is dit een belangrijk gegeven. Voor andere ouders zal die stap (nog) te groot zijn. Dan is het ontmoetingsmoment binnen het inloopteam een welgekomen initiatief.

> In het concrete geval van Baboes: apart georganiseerd maar wel in de nabijheid van een kinderopvang (dus ook vindplaatsgericht), worden volgende kanttekeningen gemaakt.

De nabijheid van bijvoorbeeld een kinderopvang naast een Ontmoetingsplaats kan in twee richtingen werken. Enerzijds kan de combinatie drempelverlagend werken voor mensen die elkaar bij de kinderopvang al ontmoeten en zullen zij dus makkelijker de weg naar Baboes vinden. Anderzijds kan dit er voor zorgen dat binnen de Ontmoetingsplaats een bepaalde groepsvorming ontstaat zodat het voor andere bezoekers (die niet naar de kinderopvang komen of die geen contact hebben met de andere ouders van de kinderopvang) net drempelverhogend werken om bij Baboes binnen te springen. Bovendien kunnen mensen het gevoel krijgen dat hun anonimiteit een beetje in het gedrang komt door de koppeling van de twee initiatieven. Het zal voor de begeleiders van zo'n ontmoetingsplaats belangrijk zijn om deze beide aspecten goed in het oog te houden.

Lieve De Wulf besluit dat de belangrijkste afweging eigenlijk niet moet zijn of je nu binnen of buiten een bestaande organisatie Ontmoetingsplaatsen creëert maar met welk netwerk en welke expertise je jezelf omringt en op welke manier toeleiding eventueel mogelijk is (bvb wel van zITa naar Baboes, omgekeerd gebeurt dit weinig). Ze geeft vanuit haar praktijk dus de voorkeur aan een aparte Ontmoetingsplaats maar kan zich voorstellen dat het soms beter is om aan te sluiten bij een plek waar ouders al komen (het informele aspect is wel steeds cruciaal). De Ontmoetingsplaats mag er immers nooit een zijn die op een eiland werkt binnen een versnipperd landschap. De lokale situatie kan de keuze beïnvloeden. Er is bij elke afweging een gezonde dosis pragmatiek nodig.

De deelnemers aan de dialoogtafel verkennen vervolgens de mogelijke partners en bestaande plekken waar ouders elkaar al treffen (in willekeurige volgorde dus geen rangorde) om te kijken of er al dan niet een groter potentieel tot ontmoeting in zit, vanuit het idee dat ontmoeting natuurlijk niet het monopolie is van de Ontmoetingsplaatsen.

- > Consultatiebureaus (Kind en Gezin): de wachtzalen hebben ongetwijfeld potentieel tot ontmoeting. Maar hier stelt zich mogelijk een probleem voor wat betreft het gevoel of de perceptie dat de structuur en de omgeving (de artsen, de verplegers, vrijwilligers...) niet echt de privacy van de bezoekers kunnen waarborgen. Het blijft een formeel kader waarbij de beleving en het gevoel van controle overheersen. De basishouding van de begeleiders en de invulling van de wachtzaal verhinderen dat het potentieel tot ontmoeting ten volle kan worden benut. Er zou een volledige mentaliteitswijziging nodig zijn om de laagdrempeligheid en het subjectieve gevoel te kunnen veranderen. Men zou met andere woorden een plek moeten kunnen creëren waar ouders en kinderen zich thuis en veilig voelen en waar af en toe ook consultaties worden gehouden. In Leuven legt men momenteel de basis voor een concept waar de opvoedingswinkel en het consultatiebureau geïntegreerd zullen worden in een grote ontmoetings- en speelruimte.
- > Kinderopvanginitiatieven: zouden op zich een goede match kunnen zijn en een goede opstap tot ontmoeting al zijn er ook hier grote vraagtekens over de praktische haalbaarheid en de wenselijkheid (zie ook eerdere opmerking van Lieve De Wulf in de inleiding). Vooral een betere versmelting en een vlottere uitwisseling van competenties van begeleiders (van kinderopvang en Ontmoetingsplaats) zou een troef kunnen zijn maar het lijkt niet haalbaar om de begeleiders van de kinderopvang extra opdrachten te laten uitvoeren zolang de eerste prioriteit in Vlaanderen (zowel beleidsmatig als budgettair) een forse uitbreiding moet zijn/is van het huidige basisaanbod kinderopvang.

- > De opvoedingswinkels: deze hebben de perceptie nog steeds wat tegen dat ze er zijn om opvoedingsproblemen bespreekbaar te maken of op te lossen. Terwijl ze er ook in belangrijke mate zijn om een antwoord te bieden op opvoedingsonzekerheid en ook groepswerkingen en uitwisselingsmomenten organiseren voor opvoedingsverantwoordelijken (dus niet samen met de kinderen). Maar de opvoedingswinkels in hun klassieke vorm zijn niet laagdrempelig genoeg. De opvoedingsconsulent in de opvoedingswinkel heeft bovendien een heel andere rol (pedagogisch advies en informatieverstrekking) dan de onthaalmedewerker in een Ontmoetingsplaats (is zeker niet noodzakelijk pedagogisch geschoold). De spelotheken, al dan niet verbonden aan opvoedingswinkels, kunnen wel drempelverlagend werken en lijken meer geschikt als 'lokker'.
- > Culturele sector:
  - a Cultuur- en gemeenschapscentra: vooral in de grootsteden zouden dit goede Ontmoetingsplaatsen kunnen zijn (wegens hun centrale ligging en goede bereikbaarheid), in kleinere of meer landelijke steden en dorpen zullen deze waarschijnlijk veel minder toegankelijk zijn.
  - b. Bibliotheken: er zijn voorbeelden van bibliotheken die fungeren als Ontmoetingsplaats of die laagdrempelige ontmoetingsmomenten mogelijk maken (in een aanpalend zaaltje) door een koppeling aan een lokale activiteit zoals een markt. Dit is eigenlijk een soort van combinatiemodel en blijkt in de praktijk goed te functioneren.
- > Buurthuizen en wijkhuizen: deze hebben hun succes als Ontmoetingsplaats bewezen, vooral in Frankrijk. Door hun laagdrempelig karakter en de sociale nabijheid zijn zij bij uitstek de plaats waar mensen zich comfortabel voelen. Dit bewijst nogmaals hoe belangrijk het is om binnen de opvoedingsondersteuning outreachend en vindplaatsgericht te werken.
- > Sportclubs: sporten is bij uitstek een sociaal gebeuren waar ouders van jonge sportertjes elkaar tegenkomen op regelmatig basis (vaak wekelijks of zelfs meerder keren per week). Er is een grote sociale mix en bovendien zijn het vaak vaders die er hun rol als begeleidende opvoedingsverantwoordelijke vervullen. Het betreft hier vaak ook geen vaders/ouders van zeer kleine kinderen zoals op de meeste ontmoetingsplaatsen maar meestal ouders van oudere kinderen (+6). Een goede aanvulling dus op de bestaande Ontmoetingsplaatsen? Naast de loutere ontmoeting en uitwisseling wordt er in bepaalde sportclubs ook een vormingsmoment of -traject voor ouders en trainers aangeboden als het gaat over de 'sportieve carrière(planning)' van de spelers/zoons of dochters. De sociale, psychologische en praktische gevolgen van competitiesporten voor het kind (veranderen van club, opvoeren trainingsritme, combinatie school-sport, ...) de ouders, het gezin als geheel, worden daar besproken. Biedt dit combinatiemodel perspectieven voor een bredere invulling van Ontmoetingsplaatsen?

De lokale situatie blijkt in deze zeer bepalend en geeft de noodzaak aan van een goede omgevingsanalyse!

Bijkomende conclusies en kanttekeningen:

- > Ontmoetingsplaatsen zijn niet gewoon plekken waar ouders elkaar ontmoeten of spreken en aan uitwisseling doen (zonder de kinderen) maar onderscheiden zich net door de mogelijkheden tot informele ontmoeting samen met de kinderen.
- > De gestelde leeftijdsgrens van de kinderen (0 tot ±4j) wordt beter niet te strikt toegepast om te bepalen of ouders en kinderen toegang hebben tot Ontmoetingsplaatsen. Minstens 0 tot 6j (voor niet schoolgaande kleuters) lijkt beter aan te sluiten bij de reële leefwereld, vooral in grootstedelijke context. Maar zelfs voor ouders van oudere kinderen moeten er voldoende mogelijkheden tot ontmoeting zijn.
- > Er zit heel wat potentieel tot ontmoeting binnen verschillende en uiteenlopende sectoren en beleidsdomeinen (dus niet alleen binnen welzijnssector maar ook in de vrijetijdssector), hetgeen verder onderzoek en experiment vereist en verdient.
- > De spontane sociale mix in Ontmoetingsplaatsen gebeurt op natuurlijke wijze veel makkelijker dankzij en via de kinderen en niet zozeer door de keuze van de ouders.

Nabeschuiving

Deze publicatie biedt een neerslag van het dialoog traject over ontmoetingsplaatsen dat EXPOO samen met het werkveld in 2010 aflegde.

EXPOO hecht zeer veel belang aan dialoog. Door dialoog nemen we even afstand van het dagelijkse werk en reflecteren we over ons handelen. Zo ontwikkelen we nieuwe inzichten en kennis die op hun beurt een bron van inspiratie vormen voor andere opvoedingsondersteuners. We hopen dan ook dat deze publicatie je kan inspireren.

Dit traject was niet mogelijk zonder de inzet van velen. Onze dank gaat uit naar de partners van EXPOO die mee hielpen de oproep voor vragen bekend te maken en aan de vele personen en organisaties die ons hun vragen bezorgden.

Een speciale dank aan Prof. Karla Van Leeuwen die uitermate gedreven met het thema aan de slag ging. Ze contacteerde experts en praktijkmensen, luisterde naar hun ervaring, bracht het in verband met de literatuur en presenteerde het helder en duidelijk op het dialoogmoment.

Dank aan Sandra Van de Mespel, Kris Danckaert, Lisa Degrève, Kathelijne De Brabandere, Benedikte Van den Bruel, Imke Pichal, Christine Faure, Katrien De Canck, Lie Gheeraert, Jean-Pierre Van Eeckhout, Lieve Cattrysse, Thomas De Belder, Lieve Dewulf en Bart Derwael, de inleiders, moderatoren en verslaggevers.

EXPOO vindt ruimte maken voor dialoog belangrijk. We zijn dan ook steevast van plan dit als een vast onderdeel in de werking op te nemen.

